

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HUDEBNÍ KULTURY

**HLASOVÁ VÝCHOVA VE VYBRANÝCH
ČESKOBUDĚJOVICKÝCH DĚTSKÝCH PĚVECKÝCH
SBORECH**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jana Juřenová

Specializace v pedagogice, obor Hudba se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Daniela Mandysová

Plzeň, 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval(a)
samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 1. března 2016

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. PaedDr. Daniele Mandysové za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce. Mé poděkování patří taktéž členům a vedení dětských pěveckých sborů Canzonetta, Carmína a Da Capo za spolupráci při získávání potřebných údajů.

Obsah

Úvod

1. Hlasová výchova	4
1.1 Anatomie a fyziologie hlasového ústrojí	4
1.1.1 Dýchací ústrojí	4
1.1.2 Hlasové ústrojí	7
1.1.3 Artikulační a modifikační ústrojí	8
1.2 Vznik zpěvního hlasu	9
1.3 Dětský hlas	10
1.3.1 Vývoj dětského hlasu	11
1.3.2 Vady a poruchy hlasu	12
2. Dětské pěvecké sbory	14
2.1 Klasifikace dětských pěveckých sborů	14
2.2 Hlasová výchova v dětském sboru	15
2.2.1 Pěvecký postoj	16
2.2.2 Rozezpívání	17
2.2.3 Sborová barva	17
2.2.4 Výslovnost	18
2.2.5 Intonace a nácvik	19
2.2.6 Dynamika a frázování	20
3. Vybrané dětské sbory v Českých Budějovicích	22
3.1 Canzonetta	22
3.1.1 Historie	23
3.1.2 Specifika sborové práce	24
3.2 Carmína	27
3.2.1 Historie	27
3.2.2 Specifika sborové práce	28
3.3 Da Capo	31
3.3.1 Historie	31
3.3.2 Specifika sborové práce	32

Závěr

Resumé

Seznam notových ukázek

Seznam použité literatury

Seznam použitých internetových zdrojů

Seznam příloh

Vlastní přílohy

Úvod

Téma mé bakalářské práce jsem dlouho vybírala. Nakonec jsem si zvolila dětské pěvecké sbory právě kvůli tomu, že jsem v nich trávila hodně času a práce v nich mi není cizí. Zajímalo mě tedy, zda vše, co jsem za tu dobu poznala, bylo skutečně správné a zda mě to vedlo ke správným pěveckým návykům. Hlasovou výchovu ve zpěvu sólovém jsem nemusela nijak dlouho studovat. Zнала jsem ji z mých hodin sólového zpěvu na ZUŠ. Z pohledu žáka a člena pěveckého sboru jsem si ale neuvědomovala, co všechno správná práce se sborem obnáší. V první řadě je to správné roztrídění dětí do hlasů. Vzniká zde riziko, že při špatném přezkoušení a rozpoznání druhu hlasu se dětský hlas bude přepínat a nevědomě poškozovat.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. V první části jsou vysvětlena specifika dětských pěveckých sborů, jejich vedení a správný postup práce se zpěváky. V této části práce jsem se opírala o publikace renomovaných autorů a zároveň zkušených sbormistrů. V druhé části jsem se věnovala třem českobudějovickým dětským sborům – Canzonetta, Carmína a Da Capo. Navštívila jsem jejich zkoušky a věnovala jsem pozornost práci s dětmi a práci s jejich hlasy.

V každém ze sborů byly děti vedeny ke správné péči o hlas. V DPS Canzonetta se pedagog snažil do výuky zahrnout dechová, mluvní i pěvecká cvičení. Tato cvičení byla náročnější na čas, ale výsledek korespondoval s výsledným zvukem sboru jako celku. V dětském sboru Carmína používala sbormistryně ke zkvalitnění pěveckého projevu cvičení zakládající se na pocitu při provádění určitých činností a jejich představách. V posledním mnou navštěvovaném sboru Da Capo byla dětem k dispozici hlasová poradkyně, která v průběhu zkoušky opravovala chyby žáků při zpěvu.

1. Hlasová výchova

Hlasová výchova je důležitou součástí výuky zpěvu. Aby si člověk nezničil hlasové ústrojí, měl by znát správné hlasové techniky a hlavně anatomii lidského těla. „Při zpěvu se uplatňují vždy tři základní složky: dech, fonace a artikulace, jež jsou závislé nejen vzájemně na sobě, ale jsou vždy podmíněny i psychikou zpěváka.“¹

Každá část těla odráží psychický stav člověka. To musíme brát na vědomí především při zjišťování příčin pěveckých problémů u dětí.

U dětí s nadáním pro zpěv pěvecké problémy neobjevujeme. Všechny složky u nich fungují ve vyváženém poměru. V klasickém školním sboru se ale setkáváme s dětmi, které jsou hlasově i hudebně průměrné. Jejich hudebnost nebyla rozvíjena nebo špatným vedením byla dokonce potlačena. Proto jejich zpěvní aparát ochabuje. Je tedy třeba zájem dětí o zpěv postupně obnovovat a motivovat je k objevování vlastních hlasových možností.

1.1 Anatomie a fyziologie hlasového ústrojí

1.1.1 Dýchací ústrojí

„Dech je základem kvalitního hlasového projevu.“² Znalost dýchacího ústrojí a ovládnutí dechu je prvořadým předpokladem pro každého pěvce. Správné dýchání si musí každý zpěvák osvojit. V případě špatného návyku dýchání dochází nejen ke špatnému hlasovému projevu, ale i k poškození hlasivek a dalším zdravotním problémům. Pod dobrým vedením a dobrou technickou přípravou dechu lze rozvinout schopnosti zpěváka a naopak nedbalou přípravou nebo neznalostí techniky se mohou vyskytnout problémy, které se jen těžko napravují.

¹ TICHÁ, A. *Hlasová výchova v dětském sboru*, Praha 2004, s. 7

² MAJTNER, J. *Hlasová výchova*, Olomouc 1995, s. 11

Rozlišujeme dva druhy dýchání. Prvním je dýchání v klidovém stavu a druhým je dýchání pěvecké. Dýchání klidové dělíme na fáze nádech, výdech, zklidnění. Proti tomu dýchání při zpěvu dělíme do fází nádech, zklidnění a zpomalený výdech.

Při nádechu proudí vzduch skrz dutinu ústní, dutinu nosní do hltanu, hrtanu, přes průdušnici a průdušky až do plic³. Při správném nádechu⁴ nám poklesne bránice, rozšíří se hrudní koš a vzduch se dostane až do spodní části plicních laloků. Nádech bychom měli provádět převážně nosem. Napomáhá tomu představa čichání ke květině.

Při druhé fázi se snažíme bránici držet v nádechové poloze, tzn. v nejnižší možné poloze. Čím více tlačíme bránici do nejnižší polohy, tím kvalitnější bude dechová opora. Je však důležité, aby všechny pohyby byly prováděny lehce, bez jakéhokoliv násilí a křeče.

Výdech by měl být pravidelný a pomalý. Cvičením pomalého výdechu se nejlépe naučíme nakládat s kapacitou plic. Pomůckou může být cvičení s knihou na břiše, kdy pomalu vypouštíme vzduch z plic a současně kontrolujeme správnou funkci bránice.

Rozlišujeme různé typy dýchání. Dělíme je podle toho, zda se na dýchání podílí z větší části bránice nebo mezižební svalstvo.

Prvním typem je dýchání svrchní, které je typické především pro děti. Vzduch proudí pouze do horních částí plic. Svrchní dýchání se projevuje zvedáním ramen. Toto dýchání vylučuje možnost dechové opory a je tedy zcela nevhodné pro zpěv.

Druhým typem je dýchání žební. Při tomto typu dechu převažuje pohyb horní části hrudního koše. Spodní část hrudníku a břišní stěny zůstávají v klidu. Používáme ho při zvýšené tělesné námaze.

V bráničním dýchání převažuje pohyb bráničního svalstva. Horní část hrudníku zůstává v klidu, zatímco se vyklene břicho.

³ Obrázek dýchacího ústrojí v příloze č. 1

⁴ Obrázek procesu dýchání v příloze č. 2

Posledním a zároveň jediným vhodným typem dýchání pro zpěv je dýchání žeberně-brániční. Je kombinací dvou předchozích typů dýchání. Hrudník se vyklene do stran a zároveň směrem dolů a vyklene se také břišní stěna. U pěveckého dýchání je také důležitá dechová opora⁵. Jedná se o vědomě zpomalovaný výdech. Zajišťuje volnost hrtanu, bezpečné zvládnutí technických problémů a lehkost tvorby tónu. „*Tón bez dechové opory postrádá nosnost, projevuje se šelestem, je tvrdý, ostrý, ve výšce zúžený, nemá schopnost legata atd.*“⁶

Použitím různých poloh těla (vstoje nebo vleže) používáme odlišné typy dýchání. Vstoje převažuje dýchání hrudní, zatímco vleže naopak používáme více dýchání brániční. Dýchání vleže je pro zpěváka výhodnější v tom, že pohyb bránice je viditelnější, a tím je možné si dechovou oporu snadno kontrolovat.

Při nácviu pěveckého dýchání si zpěvák lehne na zem a na břicho si položí knihu. Pokud dýchá správně pomocí bránice, kniha se při nádechu zvedá a při výdechu klesá zpět. Také lze využít některá cvičení⁷ na správné pěvecké dýchání, např. Vyrážení hlásek s-š, f-t, p-k. Při tomto cvičení musíme dbát na to, aby se břicho při výdechu vtáhlo dovnitř a při nádechu vyklenulo ven.

⁵ Obrázek dechové opory v příloze č. 3

⁶ Postoj a dýchání: Zásady pěveckého postoje a pěveckého dýchání. [online]. [cit. 2016-12-15]. Dostupné z: <http://pevecka-technika.webnode.cz/zasady-peveckeho-postoje-a-peveckeho-dychani/>

⁷ Zlo, zvyky a zpěv II — Jak na to — dechová cvičení a nácvi dechové opory. In: MUZIKUS [online]. © 2013 MUZIKUS. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.muzikus.cz/pro-muzikanty-workshopy/Zlo-zvyky-a-zpev-II-Jak-na-to-dechova-cviceni-a-nacvik-dechove-opory~21~rijen~2008/>

1.1.2 Hlasové ústrojí

Hlasové ústrojí⁸ se nachází v hrtanu. Dělíme ho na tři části: chrupavčitá kostra, svalstvo a vazy a sliznice s hlenovými žlázkami. Chrupavčitá kostra se skládá z párových a nepárových chrupavek. Mezi nepárové chrupavky řadíme chrupavku štítnou, prstencovou a příklopku hrtanovou. Jedinou párovou chrupavkou jsou dvě chrupavky hlasivkové.

Uvnitř hrtanu se nachází to nejdůležitější – hlasivky⁹. Jsou složeny ze svalové hmoty a hlasových vazů. Délka hlasivek závisí na velikosti hrtanu a věku jedince. Průměrná délka hlasivek je 1,5-2,5 cm. Zdravé hlasivky mají narůžovělou barvu. Při dýchání vytváří hlasová štěrbina mezi hlasivkami tvar písmene „V“. *„Střídavým rozvíráním a zavíráním hlasové štěrbiny se vytváří střídavé zhušťování a zředování vzduchu nad hlasivkami a tím vzniká základní tón, který však zní slabě, řezavě a nepřipomíná vůbec lidský hlas. Jeho vlastností nabývá teprve při průchodu rezonančními dutinami nad hlasivkami, kde nabývá rezonancí těchto dutin síly a zároveň lidského zabarvení tím, že tu vzniknou hojné svrchní tóny.“*¹⁰

Podle stavby pěveckého aparátu můžeme také rozeznávat různé vlastnosti hlasu¹¹. Rozlišujeme barvu, výšku, sílu, kvalitu a pružnost a ohebnost hlasu. Barva hlasu je dána tvarem a velikostí rezonančních prostor. Jako jediná se barva hlasu mění v závislosti na věku. Výška hlasu se odvozuje od schopnosti elasticity hlasivek a vytváření různého tlaku výdechového proudu vzduchu. Síla hlasu závisí na množství rezonančních dutin v těle a na schopnosti rozkmitání hlasivek. Taktéž závisí na síle výdechového proudu vzduchu. Kvalitu hlasu rozlišujeme podle příměsi neharmonických zvuků zahrnutých v hlase. Na změně kvality hlasu se většinou podílí únava nebo onemocnění hlasivek. Pružnost a ohebnost hlasu se vyznačuje schopností hlasu plynule měnit výšku zpívaných tónů.

⁸ Obrázek hlasového ústrojí v příloze č. 4

⁹ Obrázek hlasivek v příloze č. 5

¹⁰ FROSTOVÁ, J., VANIAKOVÁ, M. *Základy hlasové výchovy pro učitele I.*, Brno 2000, s. 14

¹¹ VYDROVÁ, J. *Rady ke zpívání, aneb, Co může zpěvákům poradit odborný lékař.* Praha: Práh 2009, s. 38-40

Pro správné fungování hlasivek musíme dbát na to, abychom správně nasadili tón. Nejlepším způsobem nasazením tónu je měkký hlasový začátek. Hlasivky se postupně rozkmitají a nevzniká zde žádné násilné rozražení hlasivek (pevně semknutých při mlčení). Naopak špatný způsob tvoření tónu je dyšný nebo tvrdý začátek. Při dyšném začátku se sice hlasivky postupně rozkmitají, ale při rozkmitávání skrz hlasivky proniká vzduch, který způsobuje šelest. Ten při zesílení přechází ve zvuk. Tvrdý začátek tónu zase násilně rozrazí hlasivky prudkým výdechovým proudem. Tento začátek je velice škodlivý hlasu a v případě návyku vede k poruchám hlasivek.

1.1.3 Artikulační a modifikační ústrojí

K vytvoření tónu nestačí pouze hlasivky, ale je nutné zapojit i artikulační ústrojí, abychom mohli tóny dotvářet hláskami. To docílíme činností mluvidel v rezonančních dutinách nad hrtanem. Tyto dutiny jsou: nosní, ústní a hltanová. Nejdůležitější dutinou je dutina ústní. Ústní dutinu dělíme na: horní a dolní ret, čelisti se zuby, tvrdé patro, měkké patro, čípek a jazyk.

*„K modifikačním ústrojím upravujícím hlas patří jako část rezonátoru hltan.“*¹² K němu vedou dvě dutiny – ústní a nosní. Tyto dutiny jsou od sebe odděleny patrem. Jeho přední částí je tvrdé patro. Zadní částí je patro měkké, které je pohyblivé, zakončené výběžkem – čípkem. Měkkým patrem můžeme podle potřeby zúžit nebo úplně uzavřít přístup do dutiny nosní. Ústní dutina¹³ je v přední části zakončena rty a čelistmi se zuby. Ty mají na artikulaci v dutině ústní velký podíl.

Nosní dutina slouží především k ohřívání či ochlazování vdechovaného vzduchu podle tělesné teploty, zachycování prachu a nečistot. Do nosní dutiny ústí

¹² KOLÁŘ, J., ROB, J., ŠTÍBROVÁ, I. *Sborový zpěv a řízení sboru I/1*, Praha 1983, s. 9

¹³ Obrázek dutiny ústní v příloze č. 6

také vedlejší dutiny nosní¹⁴, které jsou důležité při rezonanci. Nacházejí se v horní čelisti, v kosti klínové, čichové a čelní.

Vedlejší dutiny nosní nejsou jediné dutiny, které v těle při zpěvu rezonují. Velikost a anatomická uspořádanost těla je rozhodující pro výslednou barvu hlasu. Právě zapojením rezonance těchto částí těla se tvoří částkové tóny. Hlas tím získává svůj charakteristický zvuk. *„Při tvorbě tónu rezonují všechny dutiny lebky (párové), násadní trubice, dutina ústní, dutina hrudní.“*¹⁵

Rezonanci dále můžeme dělit na rezonanci hlavovou a rezonanci hrudní. Obě se vyskytují jak ve zpěvním, tak i v mluvním hlase. Hlavová rezonance je tou důležitější. Tón se zapojeným hlavovým rejstříkem rezonuje ve všech dutinách hlavy. Rezonanci hlavovou je třeba stále zdokonalovat. Hrudní rejstřík se připojuje nejlépe až po nasazení tónu jako doplňující složka. Nikdy ale nesmí mít dlouhého trvání. Hlas je používáním hrudního rejstříku přepínán. Při jeho delším používání se můžou u zpěváka objevit poruchy hlasu.

1.2 Vznik zpěvního hlasu

Základními složkami podmiňujícími vznik hlasu jsou dýchací, hlasové, artikulační a modifikační ústrojí. Je tedy zapotřebí mít správnou dechovou oporu (appoggio della voce), nasadit tón měkce a používat smíšené rejstříky – jak hlavový, tak hrudní (tzv. voix-mixte). Správné zapojení těchto tří komponentů dá vzniknout zpěvnímu hlasu.

Když přirovnáme hlasový aparát k hudebnímu nástroji, tak pěvecký „nástroj“ vzniká až zprovozněním všech již zmiňovaných částí těla.

Tvorba tónu probíhá několika fázemi. První fází je semknutí hlasivek, pod kterými se nahromadí vzduch. Tím vznikne tlak, který zapříčiní rozevření hlasové

¹⁴ Obrázek vedlejších dutin nosních v příloze č. 7

¹⁵ MAJTNER, J. *Hlasová výchova*, Olomouc 1995, s. 47

šterbiny. Hlasivky se poté díky své pružnosti rozkmitají a vznikne chvění, které se přenáší na vzduch nad hlasivkami. Chvěním vzduchu vznikají zvukové vlny – primární tón¹⁶, který je zesílen v rezonátorech nad hlasivkami i pod hlasivkami. Pro dobré utvoření hlasu je důležitý správný výdech. „*Tak jako houslista rozeznívá struny svého nástroje smyčcem, tak zpěvák rozezní svoje hlasivky správně ovládaným proudem vydechovaného vzduchu, který opírá o dobře vytrénovaný brániční sval.*“¹⁷

1.3 Dětský hlas

Dětský hlas se vyvíjí pozvolna jen při tvorbě nenásilně tvořeného tónu. Je charakteristický svou jasností a lehkostí. Tvoří se chvěním hlasivek převážně na vnitřních okrajích působením hlavového rejstříku¹⁸.

Pro pedagoga je důležité si uvědomit, že rozsah dětského hlasu se pohybuje v okruhu jedné oktávy. Musí tomu tedy přizpůsobit své nároky kladené na žáky i výběr skladeb. V předškolním věku se u dítěte vyvíjí reakce na zvuky, které kolem sebe slyší při zpěvu. Je proto nutné žáky opravovat v jejich chybách. „*Navštěvuje-li dítě kolektivní zařízení, kde děti společně zpívají falešně a učitel nebo učitelka je nekoriguje, pak se zpětnovazebné reakce dítěte, které mají vést k posílení muzikálnosti, neposilují, ale tlumí.*“¹⁹

¹⁶ MAJTNER, J. *Hlasová výchova*, Olomouc 1995, s. 12

¹⁷ VYDROVÁ, J. *Rady ke zpívání, aneb, Co může zpěvákům poradit odborný lékař*. Praha: Práh 2009, s. 34

¹⁸ KOLÁŘ, J., ROB, J., ŠTÍBROVÁ, I. *Sborový zpěv a řízení sboru I/1*, Praha 1983, s. 11

¹⁹ VYDROVÁ, J. *Rady ke zpívání, aneb, Co může zpěvákům poradit odborný lékař*. Praha: Práh 2009, s. 41

1.3.1 Vývoj dětského hlasu

Po porodu dítěte se novorozenec projevuje křikem v poloze od a^1 do h^2 . Ani po prvních týdnech života dítěte není rozpoznatelný hlas dívky od hlasu chlapce – hlas ve velmi nízkém věku nemá alikvotní tóny. „V šesti letech dosáhne dětský hlas rozsahu $d^1 - c^2$ a v sedmi letech jedné oktávy $c^1 - c^2$.“²⁰ V předškolním období se hlasy chlapců i děvčat pohybují ve stejné poloze. Do věku okolo 13 let nejsou v rozsahu hlasu mezi dívkami a chlapci výraznější rozdíly. Až do období mutace se rozsah hlasu zvětší na 1 a 1/2 oktávy.

V období dospívání dochází k rychlému růstu organismu. Hrtan narůstá do přibližné dvakrát větší velikosti, hlasivky se zesilují a prodlužují a dětský hlas se mění na mužský a ženský. To má za příčinu změnu barvy a rozsahu hlasu a jeho přeskokování.

U dívek nastává období mutace mezi 11. a 13. rokem. Na rozdíl od chlapců probíhá mutace u dívek velmi mírně. Trvá v rozmezí od 3 do 5 měsíců, přičemž se za tu dobu hlasivky prodlouží asi o 3-4 mm, rozsah hlasu klesne přibližně o tercii a zvýší se o sekundu. Dívčí hlas může zůstat zastřený ještě nějakou dobu po mutaci. Vyzrálý ženský hlas můžeme pozorovat kolem 18. roku života.

U chlapců má mutace mnohem razantnější průběh. Probíhá mezi 13. a 15. rokem. Vyznačuje se přeskokováním a lámáním hlasu, kdy dětský hlas přeskakuje do silného hrudního hlasu. Mutační období u chlapců trvá mnohem déle než u dívek – 6–12 měsíců. Mluvní hlas chlapce za tu dobu klesne přibližně o jednu oktávu. Jejich hlasivky se prodlouží o 5–10 mm.

V období mutace je nutné věnovat dětem větší pozornost v oblasti hlasové výchovy. Při normálním vývoji hlasu se dětský hlas vyznačuje lehkostí a jasností tónu. V mutaci se tyto vlastnosti ztrácejí. Zpěv v období mutace není potřeba vynechávat. Pouze je nutné hlasivky nepřepínat v nepříjemných polohách. S mutujícími chlapci a děvčaty je dobré zpívat v menších skupinkách. Dívky by měly nejvíce omezit zpěv v období před menstruací, kvůli překrveným sliznicím hlasivek.

²⁰ FROSTOVÁ, J., VANIAKOVÁ, M. *Základy hlasové výchovy pro učitele I.*, Brno 2000, s. 20

1.3.2 Vady a poruchy hlasu

Hlasové poruchy a vady se nevyskytují pouze u vyspělých hlasů. Postihují i děti předškolního a školního věku, dokonce i novorozence. Proto by po každém z nastupujících členů měl sbormistr nebo hlasový poradce vyžadovat foniatrické vyšetření. Ve sboru by měly zpívat pouze děti se zdravým hlasem. Onemocnění dětského hlasu můžeme rozdělit do tří skupin: organické, funkční a onemocnění z přepínání hlasu.

Organická onemocnění hlasu jsou způsobena nemocí hlasotvorného ústrojí. U dětí nejčastěji pozorujeme akutní zánět hrtanu. Objevuje se hlavně ve spojení s chřipkovými onemocněními nebo se záněty horních cest dýchacích. Infekce v těchto případech sestoupí z nosní dutiny přes hrtan do dolních cest dýchacích. Může tomu být i naopak. Tato hlasová vada obvykle mizí po vyléčení nemoci, kvůli které vznikla. I přesto, že tato hlasová vada není závažná, děti se musí vyvarovat přepínání hlasu a pobytu v zakouřeném prostředí.

Mezi organické vady hlasů u dětí patří také nádory a obrny hrtanu. Tyto se však u dětí objevují ve velmi vzácných případech. Stejně to je i u funkčních poruch hlasu. U těchto poruch na hlasovém ústrojí nevidíme žádné změny. Porucha je způsobena velkým emočním nebo psychickým tlakem. V důsledku tohoto negativního psychického zážitku dítě ztrácí znělý hlas a nahrazuje ho šepotem. S touto vadou si běžný foniatr neporadí. Je třeba ji konzultovat s psychiatrem.

Poruchy z přepínání hlasu jsou u dětí nejpočetněji zastoupené. U dětí tyto poruchy nazýváme dětskou chraptivostí. *„Projevuje se chrapotem, který může být různého stupně – od lehce drsného, zastřeného a tlačeneho hlasu až po silně chraptivý až sípavý hlas.”*²¹ Ve vážných případech končí ztrátou hlasu. Hlasový rozsah se zmenší a hlas je nestálý – selhává a přeskakuje ve vysokých polohách.

²¹ FROSTOVÁ, J., VANIAKOVÁ, M. *Základy hlasové výchovy pro učitele I.*, Brno 2000, s. 20

Zvláštní skupinou jsou poruchy hlasu způsobené mutací. Týkají se převážně chlapců. První z nich je mutační fistulový hlas. Fistulový hlas se shoduje s dívčím hlasem ve vysoké poloze, který chlapci používají místo svého hrudního rejstříku. Při tvorbě fistule jsou hlasivky nepřiměřeně přemáhány. Tento hlas lze po určitých hlasových cvičeních odstranit za dobu přibližně dvou až tří týdnů.

Druhou poruchou, postihující výhradně chlapce je nedokončená mutace. V tomto případě chlapec velmi rychle vyroste, ale nedochází k úplnému vyzrání hlasu. Ten je proto i v dospělosti v dětské poloze. Typický je slabý, zastřený hlas s malým rozsahem, který je vysoký i při mluvním projevu.

Mutační poruchou hlasu – inverzní mutací – trpí dívky. Je charakteristická posunutím hrtanu směrem dolů a tím i posunem dívčího hlasu do hlubších poloh.

2. Dětské pěvecké sbory

2.1 Klasifikace dětských pěveckých sborů

Dětské pěvecké sbory můžeme rozdělit do různých kategorií. Podle věku, složení sboru, vyspělosti hlasů a podle místa působení. Podle vyspělosti hlasů můžeme sbory dělit na výběrové a školní sbory. O výběrovém pěveckém sboru mluvíme tehdy, když jsou jeho členové vybíráni podle kvalit hlasu. Takový sbor má většinou kvalitnější zvuk než sbor školní. Není to ovšem pravidlem.

Dětské sbory se také dělí na sbory dívčí a chlapecké. Mezi naše nejznámější chlapecké sbory patří např. Boni Pueri pod vedením sbormistrů Pavla Horáka a Marka Štrýncla. Nejvíce proslulým dětským sborem je pak Kühnův dětský sbor pod vedením prof. Jiřího Chvály.

Některé dětské pěvecké sbory mají své přípravné kroužky, a to někdy již od čtyř let. Přípravné dětské sbory jsou prvním stupněm ke vstupu do dětského sboru. Věk zpěváků v dětském pěveckém sboru se pohybuje v rozmezí od 6 do 15 let.

Práce s nejmladší kategorií zpěváků vyžaduje speciální repertoár a způsoby práce. Žáci si nejdříve musí osvojit jednoduché skladby v jednohlasé úpravě. Tyto skladby je nejlépe pojit s pohybovou činností, aby si dítě snáze zapamatovalo rytmus skladby. Později, kdy už mají děti zažitá základy, je možné přistoupit k dvojhlasému provedení. V tuto dobu je třeba zpěváky rozdělit do jednotlivých hlasů. Musíme dbát na to, že správnost zařazení je velice důležitá. Špatně zařazený žák se může ve špatně zvolené hlasové poloze přepínat a může dojít k hlasovým vadám. Aby se problémům s hlasem předcházelo, zpěvák by měl být zařazen do hlasu, v jehož rozsahu se mu zpívá nejpohodlněji. Sbormistr by měl vždy jednou za půl roku provést u všech zpěváků hlasovou zkoušku.

V dětských pěveckých sborech děti zařazujeme do 3 hlasových skupin – 1. soprán, 2. soprán a 1. alt. U kvalitnějších (výběrových) dětských sborů se můžeme setkat i s 1. a 2. altem. Sbormistr se u zařazování dětí do hlasu neřídí pouze hlasovým rozsahem zpěváka, ale i barvou jeho hlasu a dominantní polohou hlasu. *„Hlas nesmí být nikdy frekventován mimo svoji dominantní polohu. (Příklad: je-li*

převážné procento dam ve sborovém sopránu determinováno okrajovým tónem a², neměl by sbormistr volit např. pro celovečerní koncert takovou literaturu, kde se běžně vyskytuje právě v sopránu – což není výjimkou (Ryba – Beethoven) – držené g² – prodleva a celková poloha sopránového partu se pohybuje ve vyšší střední poloze. Obdobně je třeba uvažovat jak u dospělých, tak i u dětských hlasů.)²²

Skladby psané pro dětské pěvecké sbory mají přibližně tyto předepsané rozsahy²³: Snazší jednohlas – c¹ – d²

Náročnější jednohlas – b – f²

Snazší dvojhlas – 1. hlas c¹ – e², 2. hlas b – c²

Náročnější dvojhlas – 1. hlas c¹ – g², 2. hlas g – d²

Snazší tříhlas – 1. hlas c¹ – f², 2. hlas b – d², 3. hlas g – c²

Náročnější tříhlas – 1. hlas c¹ – g², 2. hlas a – e², 3. hlas f – d²

2.2 Hlasová výchova v dětském pěveckém sboru

Hlasová výchova ve sborech se podstatně liší od práce se sólovými zpěváky. Sbormistr musí dohlížet na spoustu důležitých faktorů, které nejenže ovlivňují zvuk celého sboru, ale působí zároveň i na hlas každého jednotlivce. Proto by si měl každý sbormistr nebo hlasový poradce sboru vést záznamy každého člena a podle těchto záznamů s žáky pracovat.

²² MAJTNER, J. *Hlasová výchova*, Olomouc 1995, s. 16

²³ KOLÁŘ, J., ROB, J., ŠTÍBROVÁ, I. *Sborový zpěv a řízení sboru I/1*, Praha 1983, s. 11-12

Do hlasové přípravy sboru nepatří jen základní znalosti hlasové výchovy. Je třeba hlídat veškerou činnost členů od postoje až po správné frázování. To vše ovlivňuje pěvecký projev i celkový dojem ze sboru.

2.2.1 Pěvecký postoj

Při správném hlasovém projevu nejsou začleněny jen hlasivky, ale celé tělo. Ve většině sborů se pěveckému postoji nevěnuje mnoho pozornosti. Právě postoj je jeden ze základních důležitých faktorů správné pěvecké techniky. Při dobrém postoji využíváme více dechové opory a lepšího tvoření tónu.

Všechny svaly na těle musí být v normálním napětí. Postoj nesmí působit křečovitě a nepřírozně. Hlava nesmí být v předklonu ani v záklonu. Dáváme pozor na vysouvání brady směrem nahoru či dolů při stoupající nebo klesající melodii. Nejlepším způsobem jak odstranit návyky špatného postoje, je začleňovat před zkoušku nebo doprostřed zkoušky různá uvolňovací cvičení. Taková cvičení dětem navrátí i soustředění na nacvičovanou skladbu. Nejlepší je spojovat lehký zpěv s pohyby jako jsou kruhy rukama, kroužení hlavou, uvolňovací masáž krku nebo napodobení „kočičího hřbetu“.

Nejideálnější je zpěv vstoje. Ruce jsou volně spuštěny podél těla, váha spočívá na obou nohou. Hlava nesmí být předkláněna nebo zakláněna. Při zkouškách děti běžně sedí. Zpěv vsedě není tak dobrý pro pěveckou techniku jako zpěv vstoje, protože při sezení je bránice více povolena. Většinou však zkoušky nejsou krátké, a tak je nepřijatelné, aby děti dlouho stály. Vsedě se ale musí dbát také na správné postavení těla. Záda nesmí být ohnuta, pouze lehce opřena o opěradlo. Ruce by měly být položené na stehnech. Nejhorším případem je, když děti čtou notové party z lavice nebo položené na klíně. Záda jsou ohnutá, ramena shrbená a dochází k stlačování hrudníku a tím pádem i nedostatečného využití dechu.

2.2.2 Rozezpívání

Rozezpívání by mělo patřit mezi pravidelnou část zkoušky sboru. Bez něj se hlasivky více unavují a vznikají tak vady hlasu. Každý sbormistr nebo hlasový poradce sboru si za dobu své praxe stanoví vlastní kombinaci cvičení. Mění je podle toho, jaký repertoár sbor zrovna nacvičuje a v jakých polohách se zpívá. Rozezpívání neslouží jen k prohrátí a zpružnění hlasivek, ale i k nácviku a upevňování pěveckých dovedností tak, aby se z nich časem staly návyky. Proto by se při rozezpívání nemělo zapomínat na kontrolu dechové opory, pěveckého postoje a všeho, co k hlasové výchově patří.

Rozezpívat začínáme vždy ve střední poloze. Do vyšších poloh se přesouváme pouze tehdy, když sbor zvládnul bez jakýchkoliv problémů zazpívat cvičení ve střední poloze. Každé cvičení pak lze zpívat jiným způsobem. Ať už je to v legatu, staccatu, v dur nebo v moll, ale i s odlišnou dynamikou. Během rozezpívání musíme brát na vědomí, že pouze rozcvičujeme hlasivky. Snažíme se tedy hledat cvičení jednodušší na intonaci. Nejtěžším cvičením je podle mého názoru zpěv v akordech, kdy sám sbormistr mění každému hlasu jejich zpívané tóny a tvoří z nich jiné akordy. S tímto cvičením jsem se setkala pouze u výběrových sborů.

2.2.3 Sborová barva

Barvou hlasu rozumíme charakteristický zvuk hlasu. Závisí na odlišnostech rezonančních prostor těla. Zejména rezonančních prostor v oblasti nosohltanu. *"Barva zpěvního hlasu by měla zhruba odpovídat barvě hlasu mluvního. Je chybné, když příjemný a barevný hlas náhle ztrácí barvu při špatném zpěvu."*²⁴

Pro každou barvu hlasu jsou typické různé vlastnosti. Hluboké hlasy vyjadřují dramatičnost, střední hlasy radost a vysoké hlasy lehkost.

Při zařazování členů sboru do hlasu se tak musíme řídit nejenom hlasovým rozsahem, ale i barvou hlasu. Aby se docílilo té nejmalebnější barvy sboru, je nutné

²⁴ KOLÁŘ, J., ROB, J., ŠTÍBROVÁ, I. *Sborový zpěv a řízení sboru I/1*, Praha 1983, s. 39

mít v každém hlasu hlasy s jasnou barvou a hlasy s barvou temnou. Na hranici hlasů by se pak vždy měly setkávat hlasy se stejným zabarvením. Silnější a vyčnávající hlasy je třeba tlumit, aby nerušily celkový dojem z jednolité hlasové skupiny.

2.2.4 Výslovnost

Srozumitelnost textu je velice důležitá. Nejlepší srozumitelnosti docílíme přesným vyslovováním konsonant. Velké množství samohlásek a malá koncentrace neznělých souhlásek tvoří vokálně i zvukově bohatou řeč. Nejideálnějším jazykem pro zpěv je tedy italština. Český jazyk má sice hodně samohlásek rozmístěných mezi souhláskami, ale velké množství našich souhlásek je neznělých. Je také typický shluky souhlásek, které se jinak píší a jinak vyslovují. Při mluvě však platí jiná pravidla než u zpěvu. Existuje několik pravidel výslovnosti při zpěvu.

Prvním je rozdělování slov do slabik. V mluvě rozdělujeme slova na slabiky podle pravopisných pravidel. Ve zpěvu je tomu ale jinak. Každá slabika zde musí končit na samohlásku – být „otevřená“. Je tomu z toho důvodu, abychom předčasné nevysslovovali konsonanty v nadcházející slabice, a nerušili tím jak předepsanou délku tónů, tak i estetičnost skladby. Nejčastější chyby se objevují ve slovech se sykavkami. Například při slově „vlastovička“ bychom toto slovo po slabikách četli jako vlaš-to-vič-ka. Zpíváme jej ale jako vla-što-vi-čka. Druhým pravidlem je vyslovování tzv. zadopatrové varianty „n“. Nosovku vyslovujeme tehdy, je-li před „g“ nebo „k“. Takovými slovy jsou třeba mango, Hanka nebo lanko. Při stejných i odlišných samohláskách na konci a na začátku sousedících slov musíme druhý vokál vyslovit s rázem (např. po obloze). Slova se dvěma „n“ vyslovujeme jako s jedním (např. ranní, denní). Podobně je tomu u slov s podobnými souhláskami vedle sebe. Slovo „slezský“ vyslovíme jako „sleský“. U sykavek a koncovek je třeba dávat pozor na gesta sbormistra. Všichni ve sboru je musí vyslovit ve stejnou dobu.

2.2.5 Intonace a nácvik skladby

Intonace je jednou z nejlepších možností rozvoje hudebnosti dítěte. Zlepšuje hudební paměť a melodickou a harmonickou představivost skladby. Nejefektivnějším způsobem výuky intonační výchovy je zpěv podle notového záznamu. Od not bychom neměli upustit ani u nejmladších dětí. Jejich používáním se totiž rychleji osvojuje a upevňuje melodická linka. Sbormistr by měl vybírat sboru skladby, které odpovídají věku členů sboru a jejich pěveckým zkušenostem. Takové skladby se pak budou sboru lépe intonačně i rytmicky nacvičovat.

Při zpěvu musíme vždy dbát na to, aby zpívané tóny byly intonačně čisté. Výjimku netvoří ani malé děti. Při špatném návyku intonace tyto problémy mohou přetrvávat do dalších let. Zpěvák pak zpívá nepřesně (pod tónem), protože je navyklý zpívat pohodlně.

Když u dítěte přetrvává špatná intonace, nemusí být vždy příčinou pohodlnost. Nejčastějším důvodem bývá špatný hudební sluch. V tomto případě je nutné s jedincem samostatně pracovat na zlepšení jeho intonace. Dalšími důvody špatné intonace pak může být např. tréma, únava nebo přílišná náročnost skladby.

Správný intonační nácvik by měl mít několik kroků, které by měl každý sbormistr dodržovat. Z počátku by si měl sbormistr určit nejobtížnější místa skladby, která by si měl speciálně připravit na nácvik se sborem. Při představování skladby žákům by jim měl celou skladbu přehrát pro jejich představu. Děti přitom sledují svůj hlas a snaží se zpívat podle sluchu a zároveň podle not.

Teprve po tomto úvodu můžeme přistoupit k samostatnému nácviku intonace ve skladbě. Ten bych rozdělila do několika bodů. Dětem neznámou skladbu nacvičujeme po malých částech po jednotlivých hlasech. Je dobré k poslednímu taktu ještě přidat první tón taktu z nové části. Zpěvák si tak lépe zapamatuje nástup a v nácviku celé skladby dokáže plynule navázat na další části skladby. Nacvičování po hlasech provádíme podle priority hlasů, kterou autor ve skladbě zvolil. Děti tak poznají linky ostatních hlasů a zároveň jejich důležitost ve skladbě. Během tohoto nácviku je důležité, aby si děti všechny sbormistrovy připomínky buď vepisovaly přímo do notových partů nebo tyto připomínky v notách již měly vepsané. Intonační procvičování skladeb provádíme vždy ve slabé dynamice, abychom nepřetěžovali

hlasivky, kontrolovali sami sebe a zároveň kontrolovali intonační čistotu sousedů. V oblasti tempa vždy začínáme nacvičovat ve výrazně pomalejším tempu. Nejobtížnější oblasti je dobré nacvičovat bez jakéhokoliv rytmu a textu, nejlépe na neutrální vokál. Text přidáváme až na samotný závěr nácvičku.

Při intonačních nepřesnostech v určitých částech zkusíme probrat problematická místa nejprve po hlasech. Nepomůže-li to, zkusíme po malých skupinkách, aby se opravený problém zafixoval a nevracel se. K lepší intonaci je dobré podporovat hlas klavírem. Ne však po celou dobu zpěvu, ale jen v obtížnějších místech skladby a jen slabou dynamikou.

Po zvládnutí tohoto nácvičku můžeme přistoupit ke spojování hlasů. Hlasy připojujeme podle toho, jak moc spolu harmonicky ladí. Nakonec přidáváme hlasy s nejdlišnější melodií. Společný nácvik už provádíme s klavírním doprovodem.

2.2.6 Dynamika a frázování

Při vystupování sboru právě dynamika dokáže nejvíce oživit přednes. Aby byl přednes co nejzajímavější, musí být dynamické změny přirozené a podle autorova zadání. Korektní přednes skladby vyžaduje od člena sboru správnou pěveckou techniku a pozornost při gestech sbormistra. K řízení síly hlasu potřebujeme ovládat dech a kvalitní tvorbu tónu. Když máme tuto přípravu za sebou, můžeme se připravit k zesilování či zeslabování tónu nejprve na jednom tónu. Crescendo i decrescendo na melodické linii je značně obtížnější. Při zesílení musíme dávat pozor na přehnaný tlak na hlas a křik, naopak při zeslabování na dyšnost hlasu.

Celou skladbu je nutné nejdříve nacvičit ve střední síle hlasu. Teprve poté můžeme přistoupit k nácvičku dynamiky. Obtížné části ve vysokých polohách nacvičujeme v transpozici, abychom hlasy nepřetěžovali.

Během nacvičování crescendo a decrescenda musíme dbát na to, aby vrchol dynamiky nebyl tvořen pouze na jednom tónu, ale aby bylo zesilování i zeslabování rozvrženo, a vrchol setrval na více než jednom tónu.

Náhlé dynamické změny můžeme nacvičovat až po úplném zvládnutí předchozích dynamických změn. Tyto změny mohou po nedůsledném nacvičení znít jako crescendo či decrescendo. Toho se vyvarujeme tím, že dětem mezi částí před změnou a po ní vepíšeme pomlku, kterou vždy po zvládnutí změny zkrátíme.

V problematice frázování nacházíme v praxi většinou jednu a tutáž chybu. Tou je nedodržování délky not. Musíme mít na paměti, že půlová nota končí na třetí době, celá na první době dalšího taktu atd. Zkrácením délky not velmi ochuzujeme výkon sboru. Dodržení přesné délky not docílíme cvičením, kde si ve slovech zakončených samohláskou pomůžeme nosovým „n“ nebo zadopatrovými souhláskami „k, g, ch“. Stejně jako ukončení fráze musíme dbát i na přesný, ale měkký začátek fráze.

3. Vybrané dětské sbory v Českých Budějovicích

V této části jsem se zaměřila na tři českobudějovické dětské pěvecké sbory. Tyto sbory jsem navštívila při jejich zkouškách. Během nich jsem pozorovala práci sbormistrů s dětmi a úroveň hlasové výchovy. Výběr těchto sborů byl pro mne jednoduchý, protože dva mnou vybrané sbory jsem navštěvovala. Třetí jsem pak znala ze sborových festivalů a soutěží.

U každého sboru mě zajímal způsob práce a nacvičování skladeb s dětmi, hlasová výchova a způsob práce s mutujícími členy sboru.

3.1 Canzonetta

Canzonetta²⁵ je dětský pěvecký sbor působící pod záštitou Základní a Základní umělecké školy Bezdrevská v Českých Budějovicích. Jedná se o smíšený výběrový sbor. Sbor navštěvují zpěváci ve věku 11-19 let nejen ze své zřizovatelské ZŠ a ZUŠ, ale i jiných základních a středních škol. Zkoušky sboru se konají dvakrát týdně. Dvakrát ročně sbor jezdí na soustředění, kde probíhá začleňování nových členů sboru do kolektivu, a zároveň probíhá pilné nacvičování na nadcházející (většinou vánoční) koncerty. Repertoár tohoto sboru není stylově vyhraněn. Zahrnuje skladby od renesanční polyfonie přes lidové písně až po skladby autorů 20. století. Aktuálně se zde schází okolo čtyřiceti zpěváků.

Hlavní náplní sboru je kromě každoročně pořádaných jarních, adventních, vánočních a výchovných koncertů vystupování na domácích i zahraničních pódii. Těleso má na svém kontě také několik významných úspěchů ze sborových soutěží a festivalů. V době mé návštěvy (11. ledna 2016) se sbor připravoval na mezinárodní festival soudobé sborové tvorby s Cenou Zdeňka Lukáše - Canti veris Praga v Praze, kde vyhrál kategorii dětských pěveckých sborů a byl oceněn za provedení skladby Zdeňka Lukáše – Věneček.

²⁵ Foto DPS Canzonetta z roku 2013 v příloze č. 8

3.1.1 Historie

Základem sboru se stal školní sbor ZŠ Bezdrevská Vltavští zpěváčci vedený sbormistryní Mgr. Annou Knotkovou a korepetitorkou a klavíristkou Mgr. Irenou Hůlkovou.

V roce 1988 se zřizovatelem stává Dům dětí a mládeže v Českých Budějovicích, sbor dostává nové jméno – Canzonetta a soustřeďuje nyní vybrané děti ze všech českobudějovických škol. Jeho patronem nadále zůstává Základní škola Bezdrevská. V tomto roce přichází ke sboru druhý sbormistr, Vladimír Vačkář, který v něm působí až do srpna roku 2000. Krátce po svém založení už sbor zaznamenává první úspěchy jak na domácí tak i na zahraniční scéně. Pod vedením obou sbormistrů Canzonetta zpívala na koncertech nejen v Česku, ale také ve Francii, Německu, Itálii, Rakousku, Dánsku, Švédsku, Řecku, Polsku, Kanadě a mnoha dalších zemí, kde sklízela úspěchy a uznání. Na práci nově zformovaného sboru se v té době nemalým dílem podílel korepetitor, klavírista i člen Jihočeského divadla Maxmilián Lanczak.

V roce 1997 přechází celý sbor pod Základní školu a Základní uměleckou školu Bezdrevská 3 v Českých Budějovicích.

Od září 2001 pracuje sbor pod vedením Mgr. Anny Knotkové, korepeditorem a klavíristou je Mgr. Michal Prokop. Rok na to, v září roku 2002 na jeho místo nastupuje Mgr. Alena Špatná. Místo druhého sbormistra obsazuje v roce 2004 Mgr. Petra Nová.

Sbor takto funguje až do roku 2009, kdy se na místě korepetitora vystřídá několik žáků konzervatoře. Posledním a zároveň stávajícím korepeditorem a klavíristou je MgA. Lilija Červená.

Na konci roku 2013 sbor po dlouhé nemoci opouští Mgr. Anna Knotková. Sbor tak dodnes funguje pod vedením Mgr. Petry Nové.

Za dobu své činnosti natočila Canzonetta šest CD. Zatím poslední vzniklo ve studiu Českého rozhlasu v říjnu 2015. V říjnu 2008 se Canzonetta podílela s prof. K. Fráňou na nahrávce Staročeských koled v úpravě F. Vránka.

V repertoáru tohoto sboru najdeme i skladby, které byly napsány přímo s věnováním pro sbor. Mezi takové např. patří „Motýli tady nežijí“ od Milana Křížka a Pavla Friedmanna a skladba „Přišel na svět s darem lásky“ od Ladislava Havla.

Mezi největší úspěchy Canzonetty na soutěžích a festivalech²⁶ bych zařadila zlatou a stříbrnou medaili ze soutěže Iuventus Mundi Cantat v Olomouci roku 1999, bronzovou medaili ze soutěže International Choral Kathaumixw v Kanadě roku 2000 a zlaté pámo se zvláštním oceněním poroty Cum laude z Evropského hudebního festivalu pro mládež v belgickém Neerpeltu z roku 2006.

3.1.2 Specifika sborové práce

Práce s dětmi a zaměření na hlasovou výchovu se mi v Canzonettě líbilo ze všech tří sborů nejvíce. Bylo vidět, že děti jsou na takovou práci zvyklé a sbormistryně na nich pod mým dohledem nezkoušela nic nového. Při jedné z mých návštěv sbor cvičil na soutěž v Krakově, takže se bylo skutečně na co dívat. Když jsem se ptala sbormistryně po zkoušce, zda takto s dětmi pracuje každou zkoušku, přiznala, že ne vždy je čas na dechová a mluvní cvičení, ale snaží se je začleňovat do zkoušek čím dál častěji. Potěšilo mě, že v tomto sboru se nejedná pouze o nejrychlejší nacvičení skladeb, ale vedení sboru záleží také na rozvoji a zdraví dětských hlasů.

Dále jsem se z a j í m a l a , jak pracuje s mutujícími chlapci. Do Canzonetty aktuálně chodí 4 chlapci, kteří jsou ve věku 13 let. Sbormistryně se zmínila, že se na chlapce více zaměřuje. Snaží se je upozorňovat, aby své hlasy nenamáhali a zpívali lehce.

Na začátku, před samotným rozezpíváním, se děti rozcvičily dechovými cvičeními. Všechna tato cvičení se prováděla vestoje. Nejdříve děti na pokyn volně dýchaly, poté se nadechly a na hlásku „s“ vypouštěly všechen vzduch z plic. Při dalším nádechu jim sbormistryně udávala dynamiku vypouštěného „s“, kde děti korigovaly svůj výdech. Na závěr si procvičily bránice tzv. akcentovaným výdechovým staccatem konsonant „s, š, f“ a „p, t, k“.

²⁶ Seznam zájezdů, soutěží a festivalů DPS Canzonetta v příloze č. 9

Další na řadě bylo rozmluvení. Sbormistryně měla připraveno několik mluvních cvičení, která převzala po předchozí dirigentce Mgr. Anně Knotkové. Vypsala bych opět několik z nich. V prvním měly děti za úkol co nejrychleji a bez chyb opakovat fráze „to ta ti teta tuto tetu plete“, „letěl jelen jetelem“, „roli lorda Rolfa hrál Vladimír Leraus a na klavír hrála Klára Králová“. Závěrem rozmluvování byla říkanka, kterou děti musely vydržet na jeden nádech („šlo desatero, chytlo se devatera, devatero osmera, osmero sedmera...“). Zde se děti zároveň učily správně nakládat s dechem.

Po těchto cvičeních si už děti mohly sednout. Bylo jim ale připomenuto, jak správně při zpěvu sedět, popřípadě sbormistryně špatně sedícího zpěváka opravila. Poté zahájila rozezpívání. První cvičení prováděla brumendem, ve střední poloze v rozpětí do pěti tónů. Jak se děti dostávaly do vyšších či nižších poloh, sbormistryně jim udávala, který hlas má přestat zpívat, aby se nepřetěžoval. Po dvou až třech cvičeních se přešlo na rozezpívání s vokály („vine, vinu“). Dále následovaly stupnice ve dvojhlase na solmizační slabiky. Závěrem celého rozezpívání bylo cvičení spíše na udržení tónu a řízení se gesty sbormistra. Sbor začal zpívat v kvintakordu, poté sbormistryně každému hlasu udávala, zda se má přesunout o půltón či celý tón nahoru či dolů. V závěru se měl celý sbor sladit zpět do kvintakordu.

Sboru se to však podařilo až na druhý pokus. Toto cvičení bylo velice těžké a vyžadovalo velkou pozornost jak od vedení, tak od zpěváků sboru.

Brum. vi - ne - vi - ne - vi - ne - vi mo - ja - mo - ja -
6 mo ja - mo ma me mi mo ma me mi mo ma do re mi fa sol la si do
11 do si la sol fa mi re do

Notová ukázka č.1: Pěvecká cvičení k rozezpívání v DPS Canzonetta

První nacvičovanou skladbou byla „Vlaštovička lítá“²⁷ od Petra Ebena. Tuto skladbu už má Canzonetta ve svém repertoáru po delší dobu. Nově příchozí se ji pouze doučují na dělených zkouškách. Skladbu se děti učily v pomalém tempu za podpory klavíru. Když děti svůj hlas zvládaly lépe, korepetitorka jim hrála klavír jen jednou za čas kvůli kontrole. Při různých obtížích sbormistryně zkoušela zpěváky problémového hlasu po skupinkách či po řadách. V této skladbě se kladl důraz především na malebnost tónů. Děti si pomáhaly mnemotechnickými pomůckami – držení prstů ve tvářích pro správné otevření úst, mávání rukama pro správné dodržení legata. Dále děti chybovaly ve spojování slabik. Ve spojení „jdi holečku domů“ připojovaly hlásku „č“ s předstihem. Po vysvětlení se už chyba neobjevovala.

Další skladbou připravovanou na soutěž byl „Fašank“ od Luboše Fišera. Ta se začínala cvičit nikoliv od začátku, ale od problematických částí. Při těžších nástupech si děti pomáhaly brumendem, které jim napomáhalo ke správnému posazení a představě tónu.

Na zkoušce sboru jsem také mohla vidět nácvik střídavého dechu. Ten byl potřeba právě ve skladbě Boba Chilcotta – „Like a Rainbow“. Ve střední části skladby jsou dlouhé úseky bez možnosti nádechu. Sbormistryně rozdělila zpěváky do skupinek a každé skupině zadala místo nádechu. Při vysokých částech skladby pomáhala dětem představa hlavového tónu tvořeného směrem k lícním kostem. Zvuk byl najednou krásně odlehčený.

Na závěr zkoušky přišly na řadu odlehčenější skladby („Hello Dolly“, „Tea for Two“, „Puttin On the Ritz“). V těchto skladbách byla použita jednoduchá choreografie v podobě luskání prsty a pohybu do stran.

Podle mého názoru má sbor velice dobrou průpravu pěveckou výchovou a jeho zvuk je krásně čistý bez jakýchkoliv nepřesností. Je zkrátka vidět, že jsou děti pod profesionálním dohledem.

²⁷ Ukázka notového záznamu DPS Canzonetta v příloze č. 10

3.2 Carmína

DPS Carmína²⁸ působí při Základní škole J. Š. Baara v Českých Budějovicích. Sdružuje chlapce a dívky z různých českobudějovických gymnázií a základních a středních škol. Navštěvují její děti od 11 do 18 let. Carmína zkouší dvakrát týdně a jednou ročně se děti scházejí na soustředění sboru. Sbor spolupracuje s různými sólisty (např. z Jihočeského divadla), je zván na aktivity Českého červeného kříže, pořádá výchovné koncerty a vystoupení pro seniory. Ve svém repertoáru má skladby našich i zahraničních autorů, lidové písně, latinské skladby, ale i africké písně a spirituály. Těleso má několik přípravných sborů – Notičky, Carmínčata a Carmínek. Momentálně se zde schází kolem 170 členů i s přípravnými sbory.

3.2.1 Historie

DPS Carmína vznikl původně ze školního sboru v roce 2006. Zakladatelkou a současné dnešním hlavním sbormistrem je Mgr. Jitka Valentová. Korepeditorem a klavíristou je Sergej Perepeliatnyk.

Za dobu své existence navázala Carmína spolupráci s mnoha umělci vážné i populární hudby. Mezi nejvýznamnější bych zařadila sopranistku Pavlínu Senič, tenoristu Loepolda Poldu, Petra Koláře, Petra Muka a Jakuba Smolíka.

Sbor od svého založení spolupracuje s Magistrátem města v Českých Budějovicích. Pravidelně také vystupuje na oslavách svátků České republiky a benefičních koncertech pro nadace Paraple, Kapka naděje nebo pro dětské centrum Arpida a pro dětská oddělení v nemocnicích v Českých Budějovicích a Táboře. Každým rokem sbor pořádá jarní, vánoční a předprázdninové koncerty, na které zve i sbory převážně z jižních Čech. Pravidelně také pořádá soustředění přípravných sborů.

²⁸ Foto DPS Carmína z roku 2012 v příloze č. 11

Carmína za dobu svého působení sklídila nejedno ocenění²⁹. Mezi ty nejvýznamnější patří stříbrná medaile ze Svátků písní v Olomouci roku 2007, 1. místo na mezinárodní soutěži pěveckých sborů v Neerpeltu (Belgie), stříbrná medaile z mezinárodní soutěže v Itálii Venecia in Musica 2011 a dvě stříbrná pásma z celosvětové soutěže Canta al mar 2012 ve Španělsku.

3.2.2 Specifika sborové práce

Do DPS Carmína jsem jako do jediného ze tří vybraných sborů nechodila. Nevěděla jsem, co mohu od sbormistryně a jejích způsobů práce s dětmi čekat. Úroveň sboru, ale i celková práce se sborem se mi moc líbila. Děti byly ukázněné a bylo vidět, že nezpívají z donucení, ale s radostí. Nejvíc mě zaujalo, že se sbormistryně snažila děti učit pomocí představ jim blízkých. Nevysvětlovala např., jak děti mají dýchat, ale ukázala to na „přičichnutí ke květině“. Dětem tak nepodávala nudnou teorii, které mnohdy ani nerozumí, ale jim vlastní svět a představy.

DPS Carmína navštěvují v současné době 4 chlapci, z nichž 2 jsou mutující. Sbormistryně jim během celé zkoušky věnovala větší pozornost – podrobněji jim vysvětlovala, jak mají správně zpívat, aby se nepřemáhali.

Zkouška začala celkovým protažením těla. Dětem si měly představovat, že chtějí dosáhnout na nejvyšší jablko na stromu. U tohoto protažení mohly děti vydávat různé zvuky, jako bylo hlasité zívání apod. Dále kývaly hlavou na všechny strany a přitom zpívaly v jim pohodlné poloze. Měly za úkol přestat s kýváním hlavy v ten okamžik, kdy se jim zpívalo nejvolněji a nejpohodlněji. Tím si děti sami zjistily, v jaké poloze má být hlava a krk při zpěvu.

Poté přišel na řadu cvik na uvolnění čelisti. Žáci si měli představit, že si hladí vousy. Palcem a ukazovákem se dotkli lícních kostí a přejeli si směrem k bradě.

²⁹ Seznam zájezdů, soutěží a festivalů DPS Carmína v příloze č. 12

Správné dýchání si zpěváci zkoušeli sami na sobě. Vytvořili dvojice, kdy jeden se překlónil a mával pomyslnými křídly. Automaticky u toho začal dýchat do rytmu pohybů rukama. Druhý žák dal svému sousedovi ruce na záda v oblasti ledvin a pozoroval, zda se záda rozšiřují.

Nakonec si sbormistryně s dětmi procvičovala bránici pomocí smíchu. Chtěla, aby se děti nejdříve krátce zasmály, poté děti měly našťvaně syknout a nakonec propuknout v smích.

Po celkovém rozcvičení se přistoupilo k rozezpívání. Sbormistryně začala cvičením na brumendo v rozsahu tercie. Po zvládnutí tohoto cvičení provedla to samé, ale v rozsahu kvinty. Dalším cvičením měly děti použít hlavovou rezonanci. Na jednom tónu zpívaly na slova „bim, bam, bom“, přičemž rychle vyslovily první dvě hlásky a „m“ nechaly znít.

Při dalším cvičení se děti měly zároveň rozmluvit. V rychlém sledu v rozsahu kvinty děti zpívaly na slova „ma, me, mi, mo“. Následovala cvičení ve dvojhlasé a dvojhlasé stupnice na solmizační slabiky a poté se sbor pustil do nácvičku skladeb.

Brum. Brum. bim - bam -

7 bom ty ty tá - ty ty tá - ty ty tá - ty ty tá - tá di ri di ri don don

12 di ri di ri don vi - nu - vi - nu - vi ta-to te-ta tu-to te-tu

16 ple-te

Notová ukázka č.2: Pěvecká cvičení k rozezpívání v DPS Carmína

První nacvičovanou skladbou byla „Honzíčkovi“³⁰ od Dalibora Lidmily. Tuto skladbu sbormistryně teprve začínala nacvičovat. Přešla nejdříve celou skladbu na klavír, poté přešla jednotlivé hlasy, kdy děti pomalu zpívaly své hlasy. Když děti svůj hlas lépe zvládaly, nechala je zpívat samotné bez pomoci klavíru. V 1. sopráně zněly vyšší tóny přiškrceně. Sbormistryně jim pomohla představou zívání, kvůli povolení hrdla. Přesto, že je skladba bez doprovodu, sbormistryně dětem klavírní doprovod hrála, kvůli udržení tóniny.

Druhou skladbou, kterou sbor zpíval, byl „Adiemus“ od Karla Jenkinse. Tato skladba patří do stálého sborového repertoáru. Děti zpívaly za doprovodu bubínků. Do skladby sbor začlenil i lehkou choreografii v podobě procházení se. Skladba se nejdříve cvičila dvakrát až třikrát ve střední dynamice. Teprve v posledním zaznění sbormistryně ukazovala dětem dynamické změny.

Jako předposlední skladbu mi děti předvedly „Vynášení smrti“ od Bohuslava Martinů. Sbormistryně děti předem upozornila, aby nevyřázely celá slova, ale pouze konsonanty. Skladba tak byla energičtější, ale zároveň nebyla ukřičená. Ve vysokých polohách sbormistryně nabádala děti, aby se snažily tvořit tón s pocitem, že tón „vychází“ z lícních kostí. Pomohlo, když se děti pousmály.

Poslední a zároveň nejkrásnější skladba byla „V domě straší duch“ od Jaroslava Ježka. Děti zde měly nacvičenou moc pěknou choreografii.

³⁰ Ukázka notového záznamu DPS Carmína v příloze č. 13

3.3 Da Capo

DPS Da Capo³¹ je dětský pěvecký sbor, který sdružuje zpěváky převážně ze ZŠ a ZUŠ Bezdrevská. V současné době navštěvuje sbor dvakrát týdně 55 dětí druhých až pátých tříd, převážně žáků z tříd s rozšířenou výukou hudební výchovy. V repertoáru dětí najdeme jak lidové písně, které jsou pilířem sborového repertoáru, tak i dětské písně období romantismu, 20. století i soudobých skladatelů. Spektrum působení Da Capa zahrnuje jak školní akce, výchovné koncerty, vánoční koncerty, tak festivalové přehlídky a soutěže. Pravidelně zpíval na Českobudějovickém sborovém festivalu a Chodurově festivalu pěveckých sborů v Českých Budějovicích.

3.3.1 Historie

Da Capo působí v ZŠ a ZUŠ již od roku 1998. Název vznikl od každoroční práce „od začátku“ s dětmi, které přicházejí z 1. tříd rozšířené výuky hudební výchovy. Za dobu své existence se ve sboru vystřídaly již stovky dětí. Většina z nich po dovršení dvanácti let odchází do DPS Canzonetta. Je tedy přípravným sborem pro Canzonettu, se kterou pravidelně vystupuje na jarních a vánočních koncertech.

Da Capo má za sebou nemálo úspěchů na sborových soutěžích a festivalech³². Mezi ty nejvýznamnější bych zařadila dvě zlatá pásma ze soutěže Svátky písní v Olomouci v roce 2002, první místo na soutěži Jarní petrklíč z roku 2009 a v neposlední řadě stříbrné pásmo z osmého ročníku mezinárodního festivalu adventní a vánoční hudby v Bratislavě z roku 2013.

Sbormistrem je od počátku působení Da Capa Mgr. Václava Míková. Klavíristkou a korepetitorkou sboru byla do roku 2006 Mgr. Olga Strnadová, která dnes vede sbor jako hlasový poradce. Od roku 2006 Da Capo na klavír doprovází Mgr. Lyudmyla Izugrafova.

³¹ Foto DPS Da Capo z roku 2013 v příloze č. 14

³² Seznam zájezdů, soutěží a festivalů DPS Da Capo v příloze č. 15

3.3.2 Specifika sborové práce

Do DPS Da Capo jsem chodila ještě na prvním stupni základní školy. Od té doby se toho ve sboru mnoho nezměnilo. Funguje zde stále stejný dril. Na hlasovou výchovu se v době, kdy jsem do sboru chodila, moc nehledělo. Očekávala jsem, že zde půjde jen o celkový dojem ze skladeb. Na zkoušce Da Capa jsem ale poznala, že i v tomto sboru se přístup k dětem změnil k lepšímu. I když ne tak, jako v Canzonettě. Chápu, že práce s malými dětmi není jednoduchá a jde s nimi značně pomaleji. Musíme ale počítat s tím, že děti se teprve všechno učí a dát si s nimi o to větší práci. Od té doby, co do sboru nastoupila Mgr. Olga Strnadová coby hlasový poradce, se úroveň sboru zvedla. Vzhledem k věku dětí ve sboru většinou zpívají v unisonu. Udivily mě i tříhlasé úpravy lidových písní. Děti zvládaly s přehledem i tyto (pro ně těžší) skladby.

Vzhledem k tomu, že v Da Capu jsou děti druhých až pátých tříd, s mutujícími chlapci zde nemají velkou zkušenost. Tématem způsobu práce s chlapci s mutací jsem se tedy nemusela zabývat.

Vzhledem k tomu, že se blížil konec roku, byly děti méně pozorné. Sbor nacvičoval převážně koledy na vánoční koncert.

Než se přistoupilo k rozezpívání, sbormistryně nabádala děti ke správnému zpěvu vsedě. Byl kladen důraz na krytí patra ve vysokých polohách, povolení zadních zubů kvůli pocitu otevření hrdla. Děti tak zpívaly volnějším, nenásilným hlasem. První dvě až tři cvičení zpívaly děti brumendo, poté se přešlo k vokálům a končilo se na úryvcích textů a melodií známějších lidových písní.

Mezi cvičeními na rozezpívání se objevilo i pár zajímavostí. Jedno ve dvojhlase a druhé na dvojici hlásek „tr“, při kterém si každé dítě mohlo hlídat dechovou oporu. Při správné dechové opoře „r“ v tomto cvičení drnčí. Jakmile však dítě dechovou oporu povolí, z „r“ se stane neutrální vokál. Dítě tak hned pozná, že něco není v pořádku.

Brum. Brum. ja no ja no ja - no -
6 ja no ja no ja vo - nu - vo - nu - vo no no no no no no
10 no no no no no no no no no no no no no no má mi-lá slou - ží
14 za - vo - dou já do le - sa ne-po-je - du

Notová ukázka č.3: Pěvecká cvičení k rozezpívání v DPS Da Capo

Hned po rozezpívání se sbor rozdělil na dvě skupiny a druhá polovina odešla se sbormistryní do druhé učebny na dělenou zkoušku. První skupina zůstala ve zkušebně s hlasovou poradkyní. Jako první přišly na řadu vánoční koledy. V nich se dětem kladlo na mysl, aby dýchaly do bránice, ve vyšších polohách povolovaly stoličky zubů a aby správně spojovaly slabiky podle správné pěvecké techniky. Děti nacvičovaly nejprve za pomoci klavíru a zpěvu hlasové poradkyně, poté pouze s klavírem. Po zvládnutí daného úseku děti zkusily zpívat bez klavíru a v závěrečné fázi již zkoušely s klavírním doprovodem. Při jakékoli chybě se problémové místo znovu procvičilo. Po dvaceti minutách dělené zkoušky přišla druhá polovina sboru zpět a celý sbor zkoušel dohromady.

Po vánočních koledách začal sbor nacvičovat skladbu „Jsou na potoce ráčata“³³ v jednohlasém provedení. Děti zde měly problémy s naslovováním samohlásek v počáteční části, kdy jedno slovo trvá přibližně na čtyřech notách. Zpěváci měli největší problém se slovem „na potoce“, kdy musely každou notu naslovit zvlášť, aby se vokály neslévaly.

³³ Ukázka notového záznamu DPS Da Capo v příloze č. 16

Jako další sbor zkoušel Truvéřskou mši od Petra Ebena. Zde se střídal sbor se šesti sólisty a flétnovým souborem. Skladba už byla dokonale nacvičena v předchozích zkouškách. Dětem se pouze připomnělo, aby si dávaly pozor na vyslovování koncovek a aby dodržovaly celou délku dlouhých not.

Jako poslední přišla na řadu francouzská skladba „Vois sur ton chemin“ od Bruna Coulaise, kterou měl sbor ve svém repertoáru již před rokem, ale zpíval ji v českém jazyce. Děti si nejdříve zopakovaly skladbu bez textu, pouze brumendem. Poté se takt po taktu učily francouzský text. Před koncem zkoušky děti skvěle zvládaly první část skladby. Francouzština se jim v závěru zpívala mnohem lépe než čeština díky její zvukomalebnosti a přítomnosti mnoha samohlásek a „nosovek“.

Závěr

Úkolem mé bakalářské práce bylo zjistit, zda se hlasová výchova v dětských pěveckých sborech provádí kvalitně, podle určitých pravidel. Bohužel ne vždy se setkáváme s lidmi, kteří jsou si vědomi toho, že hlas dítěte a jeho zdravý vývoj závisí především na pedagogovi – v tomto případě sbormistrovi. Navštívila jsem proto tři českobudějovické dětské pěvecké sbory, abych se přesvědčila, že kvalita techniky zpěvu a péče o dětské hlasy pedagogům není lhostejná. Součástí každé zkoušky bylo rozezpívání a dechová a mluvní cvičení. V průběhu nacvičování nových skladeb a opakování dětem již známých písní sbormistryně nezapomínaly žákům připomínat, aby dbaly na dechovou oporu a měkké nasazení tónu. Každá z nich měla jiný způsob, jak dětem přiblížit daný problém a ukázat jim (např. na činnostech jim známých) jeho správné řešení využitím dětské představivosti.

Děti, které chodí do sborů uvedených v této bakalářské práci, mají to štěstí, že jejich pedagogové si uvědomují rizika špatného zacházení s dětským hlasem, a snaží se, aby vývoj jejich hlasu proběhl v klidu a bez potíží.

Měla jsem možnost do dvou ze sborů po několik let docházet a domnívám se, že hlasová výchova je žákům podávána zábavnou formou, a děti do sborů chodí s radostí. Festivaly a soutěže jim také přináší možnost poznávat nová místa a kulturu jak v České republice, tak v zahraničí.

Podle mého názoru se kvalita práce s dětmi v dětských pěveckých sborech značně zlepšila. Ve všech mnou navštěvovaných sborech dbaly sbormistryně na pečlivé dodržování správných pěveckých návyků. Myslím si, že všechny tři sbory patří mezi nejlepší a nejvíce oceňované dětské sbory v jihočeském kraji.

Resumé

Tato práce „Hlasová výchova ve vybraných českobudějovických dětských pěveckých sborech“ popisuje správnou hlasovou výchovu ve sborech a mapuje práci s dětským hlasem.

První část práce je věnována hlasové výchově z teoretického pohledu a dětskému hlasu, zejména jeho vývoji.

Další část práce se zabývá hlasovou výchovou v dětských pěveckých sborech.

V poslední části práce se věnuji třem českobudějovickým sborům. Zaměřuji se na jejich způsoby práce s dětmi a důraz kladený na hlasovou výchovu.

Summary

This bachelor's thesis „Voice Education in Various Children's Choirs in České Budějovice“ describes proper vocal training in choirs and shows the work of a child's voice.

The first part is devoted to voice training from a theoretical perspective and a child's voice, especially its evolution.

Another part deals with vocal training in children's choirs.

The last part is devoted to the free choirs of České Budějovice. I focus on their ways of working with children and emphasis on vocal training.

Seznam notových ukázek

1. Pěvecká cvičení k rozezpívání v DPS Canzonetta
2. Pěvecká cvičení k rozezpívání v DPS Carmína
3. Pěvecká cvičení k rozezpívání v DPS Da Capo

Seznam použité literatury

ČEŠKOVÁ, Olga. *Pěvecká výchova*. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění, Divadelní fakulta, Katedra alternativního a loutkového divadla, 2003. ISBN 80-7331-923-3.

FROSTOVÁ, Jana a Mária VANIAKOVÁ. *Základy hlasové výchovy pro učitele*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. ISBN 80-210-2316-3.

KOLÁŘ, Jiří, Ivana ŠTÍBROVÁ a Josef ROB. *Sborový zpěv a řízení sboru*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.

MAJTNER, Jaroslav. *Hlasová výchova*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995. ISBN 80-7067-509-8.

MIRONOV, Sergej, Ivona PODSTAVKOVÁ a Josef RANINE. *Detský spevácky zbor: teória a metodika práce*. Bratislava: VEDA, 2004. ISBN 8022407968.

RANINE, Jozef. *Hlasová výchova pre učiteľov*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského, 1992. ISBN 80-223-0521-9.

STAŠEK, Čestmír. *ABC začínajícího sbormistra: receptář ve čtyřiceti bodech*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1981.

TIŠHÁ, Alena. *Hlasová výchova v dětském sboru prostřednictvím her a motivací*. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2004. ISBN 80-7068-186-1.

TIŠHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-916-X.

VYDROVÁ, Jitka. *Rady ke zpívání, aneb, Co může zpěvákům poradit odborný lékař*. Vyd. 1. Praha: Práh, 2009. ISBN 978-80-7252-252-1.

Seznam použitých internetových zdrojů

<http://canzonetta-cb.cz/galeriestr/>

<http://ceskobudejovicky.denik.cz/galerie/carminasbor.html?mm=4129809>

<http://pevecka-technika.webnode.cz/zasady-peveckeho-postoje-a-peveckeho-dychani/>

<http://pilatesvysocina.cz/dychani-detailnejsi-pohled/>

<http://pfyziolfup.upol.cz/castwiki/?p=2661>

<https://publi.cz/books/49/09.html>

http://skolajecna.cz/biologie/Sources/Photogallery_Detail.php?intSource=1&intImageId=302

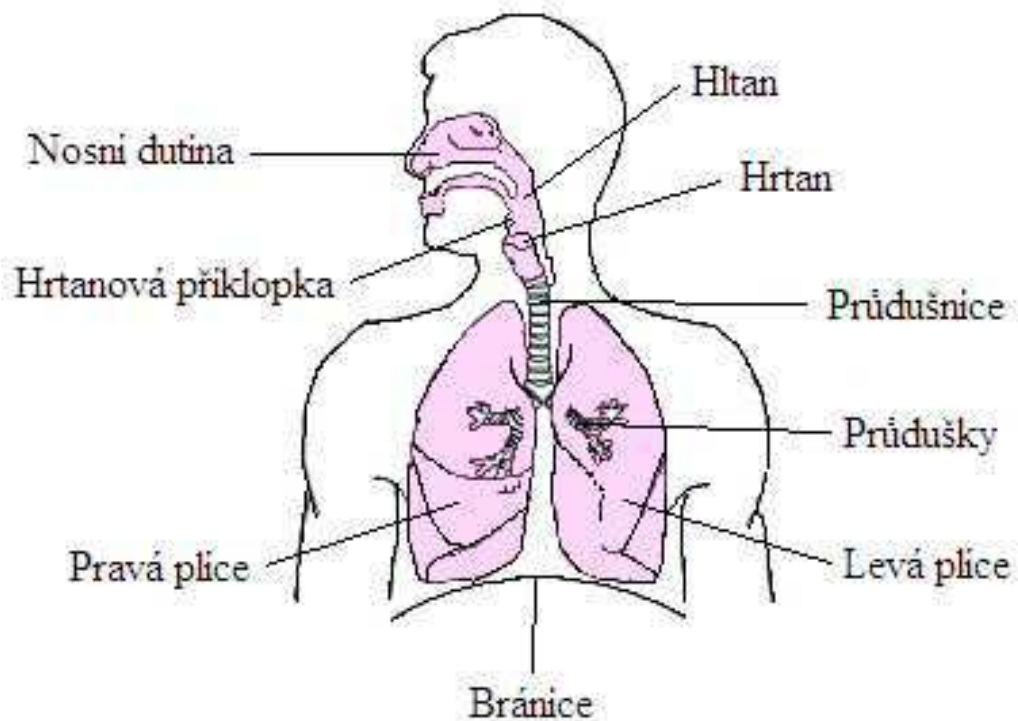
<http://www.artmedicacentrum.cz/cs/orl-usni-nosni-krcni/strucna-klinicka-anatomie-dutiny-ustni-a-hltanu.html>

<http://www.muzikus.cz/pro-muzikanty-workshopy/Zlo-zvyky-a-zpev-II-Jak-na-to-dechova-cviceni-a-nacvik-dechove-opory~21~rijen~2008/>

<http://www.zsvltava.cz/index.php?art=855&skola=zus>

Seznam příloh

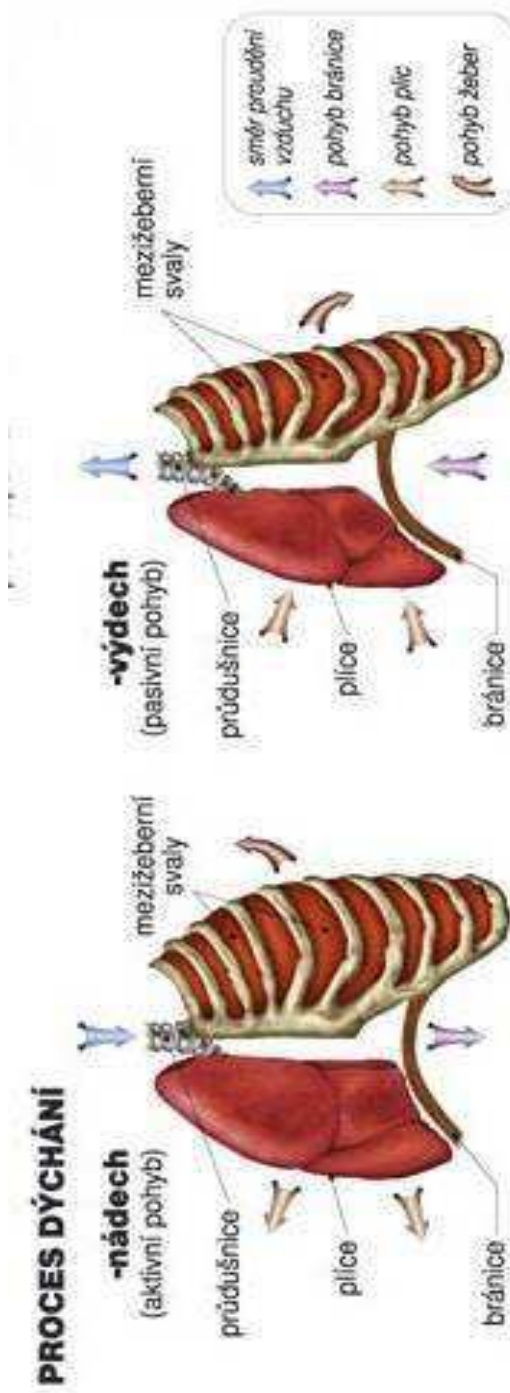
- 1. Obrázek dýchacího ústrojí**
- 2. Obrázek procesu dýchání**
- 3. Obrázek dechové opory**
- 4. Obrázek hlasového ústrojí**
- 5. Obrázek hlasivek**
- 6. Obrázek dutiny ústní**
- 7. Obrázek vedlejších dutin nosních**
- 8. Foto DPS Canzonetta z roku 2013**
- 9. Seznam zájezdů, soutěží a festivalů DPS Canzonetta**
- 10. Ukázka notového záznamu DPS Canzonetta**
- 11. Foto DPS Carmína z roku 2012**
- 12. Seznam zájezdů, soutěží a festivalů DPS Carmína**
- 13. Ukázka notového záznamu DPS Carmína**
- 14. Foto DPS Da Capo z roku 2013**
- 15. Seznam zájezdů, soutěží a festivalů DPS Da Capo**
- 16. Ukázka notového záznamu DPS Da Capo**

Příloha č. 1

Obrázek dýchacího ústrojí¹

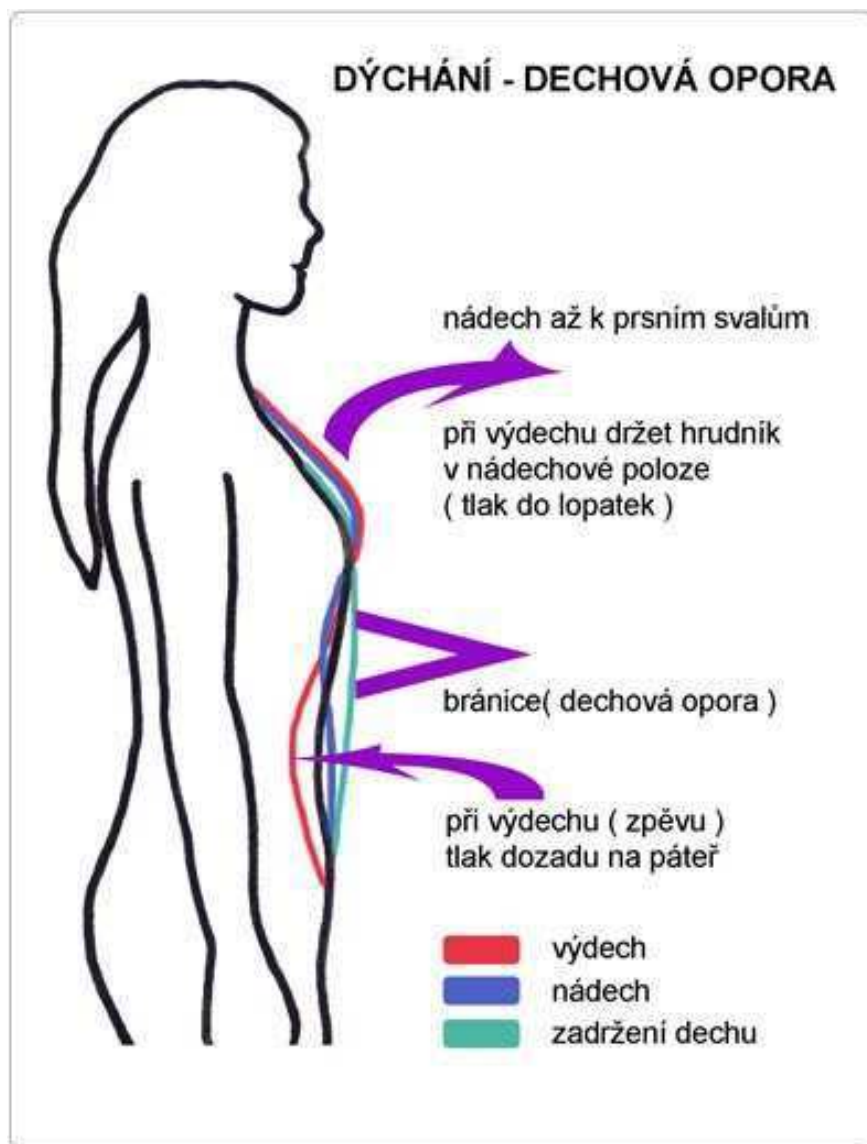
¹ Stavba dýchacího systému. In: Fyziologie [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <https://publi.cz/books/49/09.html>

Příloha č. 2

Obrázek procesu dýchání²

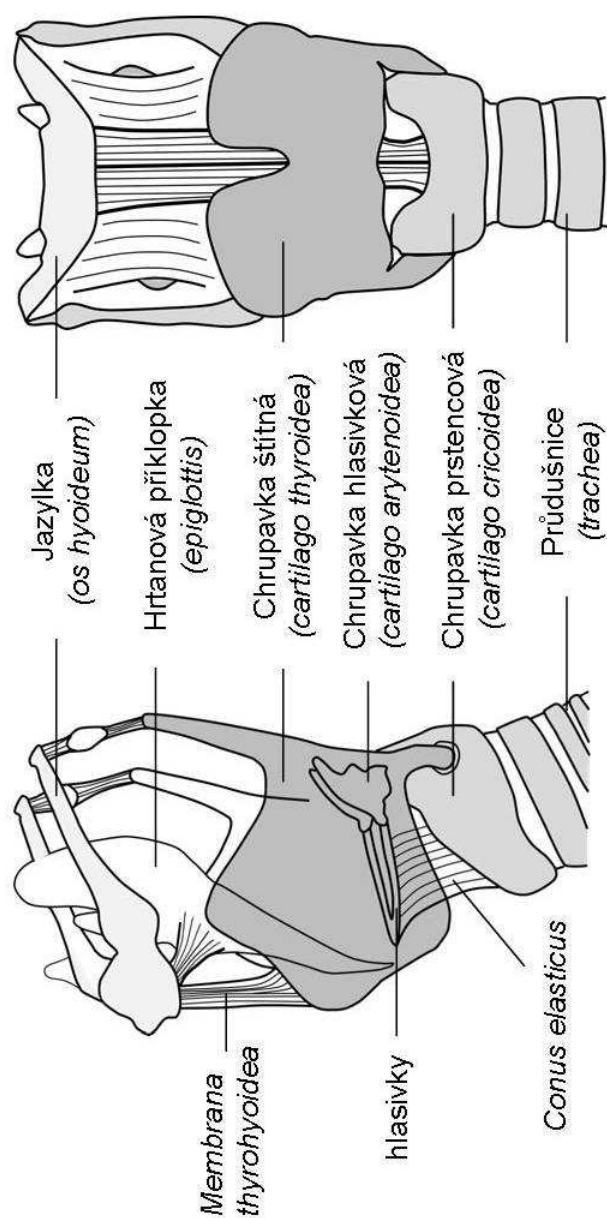
² Dýchání – detailnější pohled. In: Pilates Vysočina [online]. © 2014-2015 Pilates Vysočina & NoMe Web. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://pilatesvysocina.cz/dychani-detailnejsi-pohled/>

Příloha č. 3

Obrázek dechové opory³

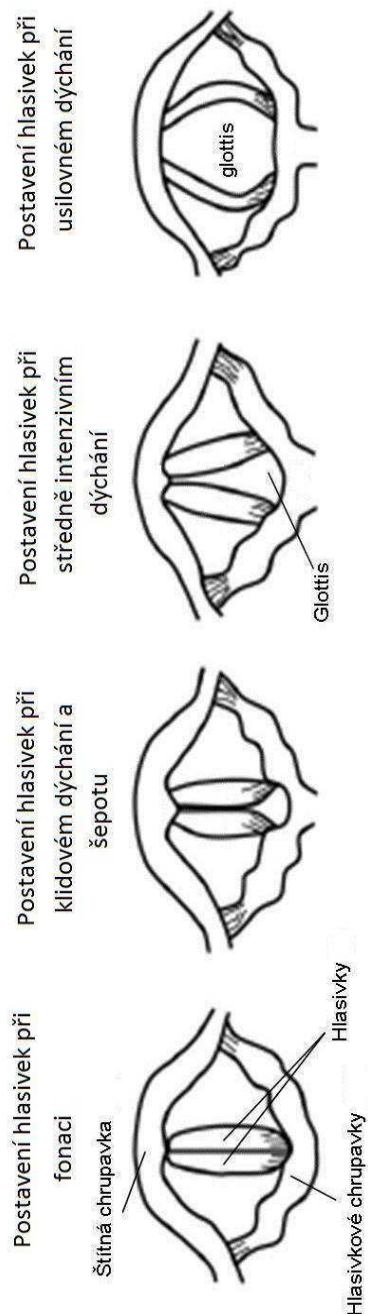
³ Zlo, zvyky a zpěv II – Jak na to – dechová cvičení a nácvik dechové opory. In: MUZIKUS [online]. © 2013 MUZIKUS. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.muzikus.cz/pro-muzikanty-workshopy/Zlo-zvyky-a-zpev-II-Jak-na-to-dechova-cviceni-a-nacvik-dechove-opory~21~rijen~2008/>

Příloha č. 4

Obrázek hlasového ústrojí⁴

⁴ Stavba hrtanu, pohled z boku a zepředu. In: E-learningová podpora mezioborové integrace výuky tématu vědomí na UP Olomouc [online]. E-learningová podpora mezioborové integrace výuky tématu vědomí na UP Olomouc, 2012. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://pfyziolfup.upol.cz/castwiki/?p=2661>

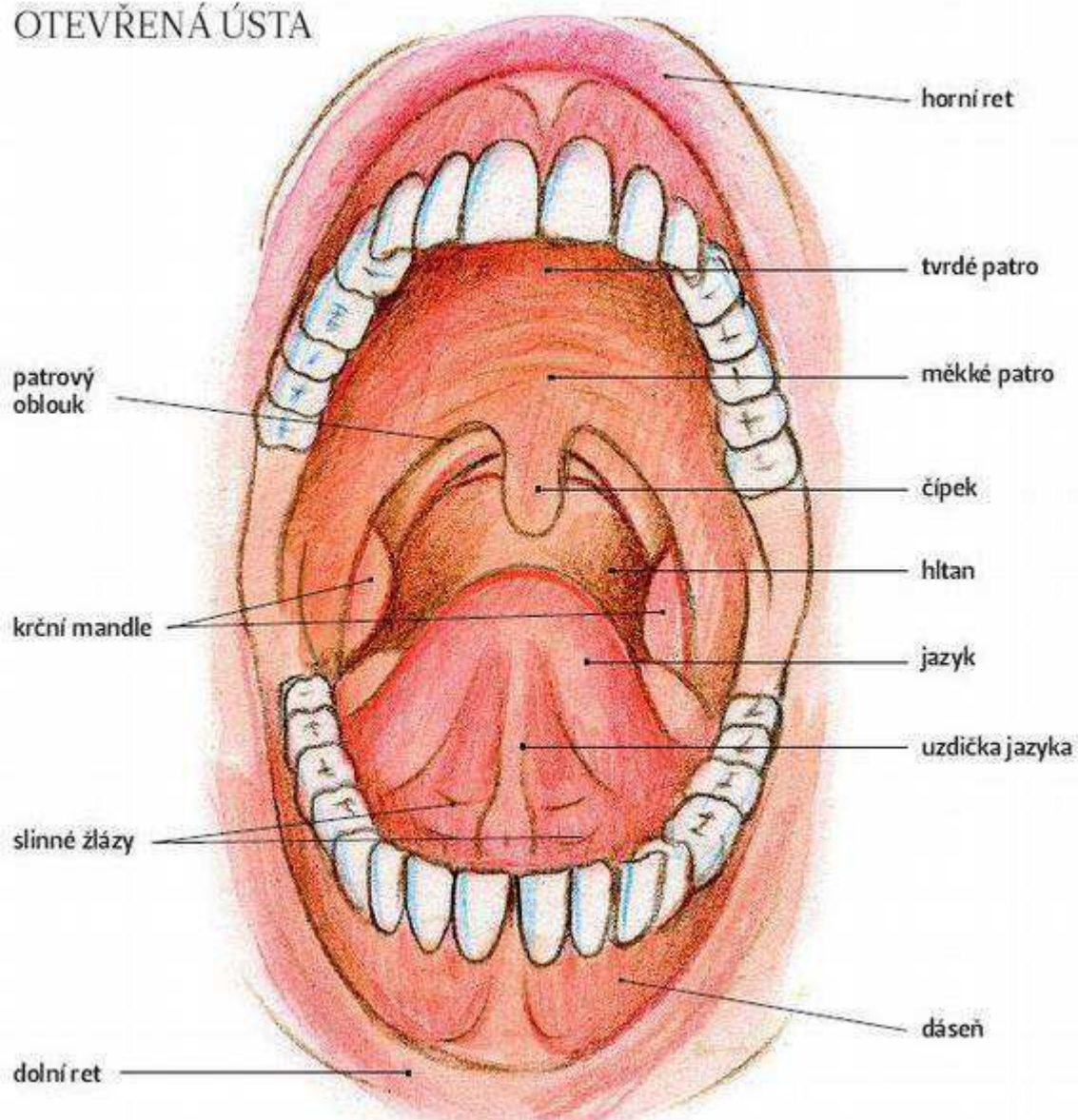

Příloha č. 5

Obrázek hlasivek⁵

⁵ Schematický pohled na hlasivky shora včetně jejich postavení při fonaci a dýchání. In: E-learningová podpora mezioborové integrace výuky tématu vědomí na UP Olomouc [online]. E-learningová podpora mezioborové integrace výuky tématu vědomí na UP Olomouc, 2012. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://pfyziolfup.upol.cz/castwiki/?p=2661>

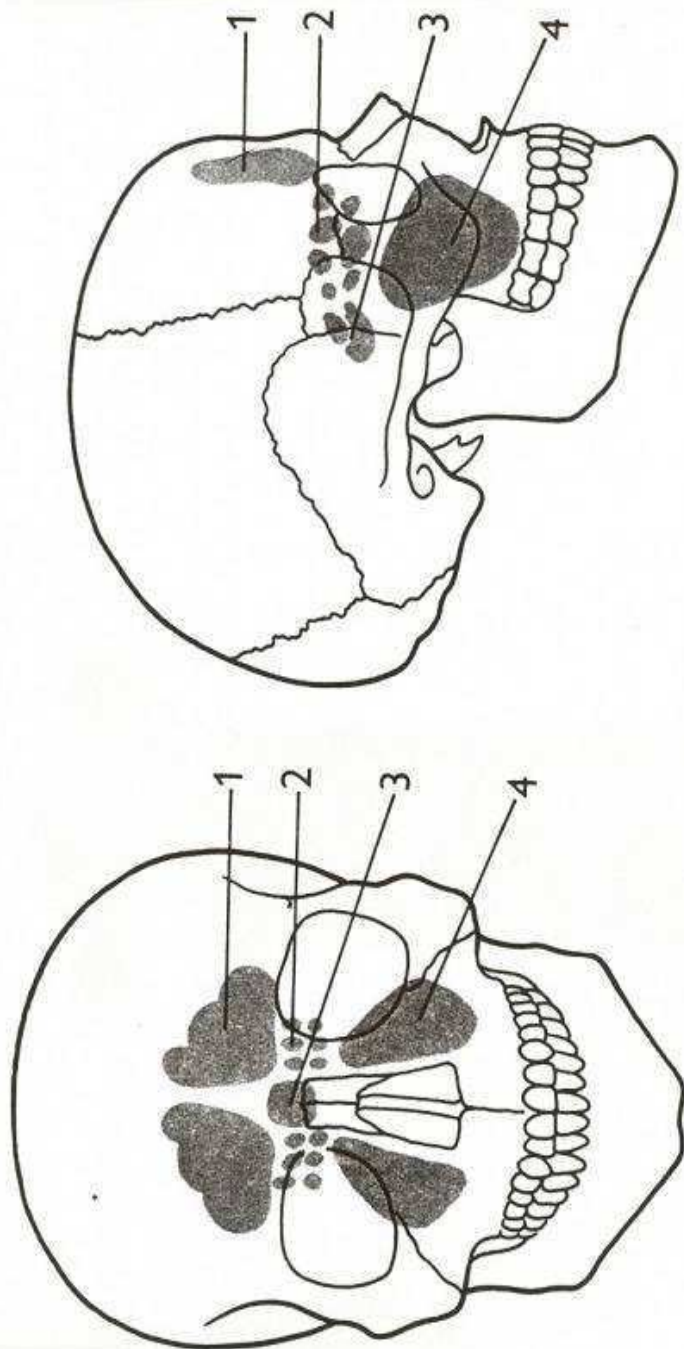
OTEVŘENÁ ÚSTA

Příloha č. 6

Obrázek dutiny ústní⁶

⁶ Stručná klinická anatomie dutiny ústní a hltanu. In: Artmedica centrum [online]. © 2011 – 2016 ArtmedicaCentrum.cz. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.artmedicacentrum.cz/cs/orl-usni-nosni-krcni/strucna-klinicka-anatomie-dutiny-ustni-a-hltanu.html>

1. dutina čelní 2. sklípky čichové v kosti čichové 3. dutina v kosti klínové 4. dutina čelistní

Příloha č. 7

Obrázek vedlejších dutin nosních⁷

⁷ Vedlejší dutiny nosní. In: Škola Ječná [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: http://skolajecna.cz/biologie/Sources/Photogallery_Detail.php?intSource=1&intImageId=302

Příloha č. 8

Foto DPS Canzonetta
z roku 2013⁸

⁸ Zahrada písní. In: Canzonetta [online]. © Canzonetta 2015. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://canzonetta-cb.cz/galeriestr/>

Účast na pěveckých soutěžích a festivalech

1990 - Rakousko	Linz, Freistadt - koncerty
1991 - Německo	Buchen im Odenwald - festival
1992 - Dánsko	Kalunborg - soutěž - 3. místo
1993 - Švédsko	Oskarhamn - soutěž - 4. místo
1993 - Francie	Mirepoix - festival
1994 - Řecko	Athény - soutěž - 10. místo
1995 - Německo	Crailsheim - festival sborů
1996 - Německo	Buchen im Odenwald - festival
1998 - Itálie	Riva del Garda - pěvecká soutěž - stříbrná medaile
1999 - Česko	Olomouc - „Juventus Mundi Cantat“ - zlatá a stříbrná medaile
2000 - Kanada	„International Choral Kathaumixw“ - bronzová medaile
2001 - Itálie	Alta Pusteria - festival pěveckých sborů
2001 - Česko	„Children of Harmonie“ - festival sborů organizovaný z USA
2001 - Česko	Pardubice - festival Bohuslava Martinů - stříbrné pásmo

Příloha č. 9

Seznam zájezdů, soutěží a festivalů DPS Canzonetta

2001 - Česko	Český Krumlov - mezinárodní festival „Jaro se otvírá“
2003 - Itálie	Isola del Sole - „Festival Corale Internazionale“ - zlaté pásmo
2004 - Německo	Crailsheim - koncerty v rámci oslav 100. výročí založení mužského pěveckého sboru města Crailsheim
2006 - Belgie	Neerpelt - 54. ročník „Evropského hudebního festivalu pro mládež“ - zlaté pásmo a zvláštní ocenění poroty Cum laude
2007 - Slovensko	Bratislava - „Mezinárodní festival vánoční hudby“ - stříbrné pásmo
2008 - Česko	Praha - soutěžní přehlídka sborů „Zahrada písní“ - zlaté pásmo
2009 - Česko	Ostrava - soutěžní festival vánoční hudby „Vánoční akordy“ - zlaté pásmo
2010 - Česko	Nový Jičín - „Porta Musicae“ - zlaté pásmo
2013 - Česko	Praha - „Zahrada písní“ - zlaté pásmo
2013 - Itálie	Riva del Garda - pěvecká soutěž - zlaté pásmo
2014 - Polsko	Krakov - „Cracovia Cantans“ - 2. místo
2015 - Řecko	Preveza - International Choral Festival - stříbrná medaile
2016 - Česko	Praha – Mezinárodní festival soudobé sborové tvorby s Cenou Zdeňka Lukáše - Canti veris Praga - vítěz v kategorii dětských pěveckých sborů

Příloha č. 9

Seznam zájezdů, soutěží a festivalů DPS Canzonetta

Vlaštovička lita

Společně

757

Poco presto (♩ = 108)

mp cresc.

1. Vlaš - to - vič - ka li - tá, li - tá, po - ví - dá, že svi - tá, jdi, ho - leč -
3. Ty bi - ta ne - bu - deš, bu - deš, na trá - vu ne - pů - jdeš, na - pad - la

1. Vlaš - to - vič - ka li - tá, li - tá, po - ví - dá, že svi - tá, jdi,
3. Ty bi - ta ne - bu - deš, bu - deš, na trá - vu ne - pů - jdeš, ne,

1. Vlaš - to - vič - ka li - tá, po - ví - dá, že svi - tá, jdi,
3. Ty bi - ta ne - bu - deš, bu - deš, na trá - vu ne - pů - jdeš, ne,

ku, do - mu, po - moc ti ne - mo - hu, já bych by - la bi - ta, bi - ta, bi - ta,
ro - sič - ka, stu - de - ná vo - dič - ka, ne - ní to žád - ná, žád - ná lež,

jdi do - mu, jdi, jdi do - mu, jdi, já bych by - la bi - ta,
ne - ní to lež, ne - ní to lež, ne - ní to žád - ná lež,

jdi do - mu, jdi, jdi do - mu, jdi, já bych by - la bi - ta,
ne - ní to lež, ne - ní to lež, ne - ní to žád - ná lež,

1. já bych by - la bi - ta, - ta, lež, - ta.
ne - ní to žád - ná lež, - ta.

2. Já bych by - la bi - ta, já bych by -
ne - ní to žád - ná lež, - ta.

2. Já bych by - la bi - ta, já bych by -
ne - ní to žád - ná lež, - ta.

2. Já bych by - la bi - ta, - ta.
ne - ní to žád - ná lež, - ta.

la bi - ta, od svo - ji ma - tič - ky, od svo - ji ma - tič - ky, a
la bi - ta, od svo - ji ma - tič - ky, od svo - ji ma - tič - ky, a

la bi - ta, bi - ta, od svo - ji ma - tič - ky, že jsem ne - na - za - la.

že jsem ne - na - za - la kra - vič - kám ze - le - né tra - vič - ky.
že jsem ne - na - za - la kra - vič - kám ze - le - né tra - vič - ky.
kra - vič - kám ne - da - la ze - lo - né tra - vič - ky, vič - ky, ze - le - né tra - vič - ky.

Příloha č. 10

Ukázka notového záznamu DPS Canzonetta

Příloha č. 11

Foto DPS Carmína
z roku 2012⁹

⁹DPS Carmína z Českých Budějovic získal na španělském festivalu dvě stříbra.
In: Českobudějovický deník [online]. © VLTAVA-LABE-PRESS, a.s., 2005 – 2016. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://ceskobudejovicky.denik.cz/galerie/carminasbor.html?mm=4129809>

Přehlídky.soutěže

- Regionální přehlídka dětských pěveckých sborů Písek 2007 – zlaté pásmo a postup do celostátního kola
- Celostátní přehlídka dětských pěveckých sborů Pardubice 2007 – zvláštní cena za provedení soudobé skladby Arne Mellnäsa
- Mezinárodní festival – Svátky písní Olomouc 2007 – stříbrná medaile
- XVII. Mezinárodní festival adventní a vánoční hudby Petra Ebena – bronzové pásmo
- Zahrada písní – 6. 7. 2008, Praha – bronzové pásmo
- 1st International Choral Competition for Children's Chor „Il Garda in Coro“ – 4. místo
- Regionální přehlídka dětských pěveckých sborů Písek 2009 – stříbrná medaile
- Zahrada písní – 4. ročník celostátní přehlídky dětských pěveckých sborů Praha – stříbrné pásmo
- XXXVII. Mezinárodní festival pěveckých sborů, Svátky písní Olomouc 2009 – bronzová medaile
- Chodurův festival 2010
- Jarní festival dětských pěveckých sborů 2010
- 58. ročník Evropského hudebního festivalu v Neerpeltu 2010 - 1. místo
- Mezinárodní soutěž v Itálii Venezia in Musica 2011 – stříbrná medaile

Příloha č. 12

Seznam zájezdů, soutěží a festivalů DPS Carmína

- Mezinárodní festival Canta al Mar ve Španělsku 2012 – 2 stříbrné medaile
- Mezinárodní festival sborového zpěvu v Castalnoudaury (Francie) 2012
- 5th Malta Intenational Choir Competition and Festival 2013 – 2 stříbrné medaile
- Queen Choral Festival v Cattolica, Itálie 2014 zlaté pámo, vítěz kategorie
- International Choir Festival Kaunas Cantat v Litvě 2015 zlatý diplom

Příloha č. 12

Seznam zájezdů, soutěží a festivalů DPS Carmína

Dobroslav Lidmila

HONZÍČKOVÍ

Ženský sbor

Vivo

1. Pekla v dolky pekla, pekla, pekla vdolky pekla, pekla,
z bílý mouky, pekla vdolky, z bílý mouky pekla vdolky

2. Pekla, pekla, pekla vdolky pekla, pekla,
pekla vdolky, z bílý mouky, pekla vdolky

3. Pekla, pekla, pekla vdolky, z bílý mouky, pekla vdolky

Pe- kla vdol- ky z bí- lý mou- ky,

mf sypala je, sypala je per- ní- kem, dá- va- la je Hon- zíč- ko- vi

mf sypa- la je, sypala je per- ní- kem, dá- va- la je, dá- va- la je, dá- va- la je Hon- zíč- ko- vi

mf sy- pa- la je sypa- la je, sypala je, dá- va- la je Hon- zíč- ko- vi

o- te- vře- ným o- kým- kem. Jez, Hon- zíč- ku, pesypaný, pemaš- těný
jsu dobrý,

o- te- vře- ným o- kým- kem. Jez, Hon- zíč- ku, jez, Hon- zíč- ku,

mf dá- va- la je Hon- zíč- ko- vi o- te- vře- ným o- kým- kem. Jez, Hon- zíč- ku, jsu do- brý

Příloha č. 13

Ukázka notového záznamu DPS Carmína

Příloha č. 14
Foto DPS Da Capo
z roku 2013¹⁰

¹⁰ Da Capo v Bratislavě stříbrné. In: ZŠ a ZUŠ VLTAVA [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.zsvltava.cz/index.php?art=855&skola=zus>

Účast a ocenění na soutěžích a festivalech

- 2002 – Svátky písní (Olomouc) – 2 zlatá pásma
- 2003 – Jaro se otvírá – zvláštní ocenění poroty za kultivovaný hlasový projev
- 2003 – Mezinárodní festival a soutěž Bohuslava Martinů – stříbrné pásmo
- 2006 – Zahrada písní (Praha) – stříbrné pásmo
- 2007 – Zahrada písní (Praha) – zlaté pásmo
- 2009 – Jarní petrklíč (Jesenice) – 1. místo
- 2011 – Svátky písní (Olomouc) – zlatý zvoneček, stříbrné pásmo
- 2012 – Tomášková a Nováková hudební Skuteč – zlaté pásmo (absolutní vítěz)
- 2012 – Hrajeme s Orffem (Louny) – laureát festivalu
- 2012 – Celostátní přehlídka DPS Uničov
- 2013 – Jarní petrklíč (Jesenice u Prahy) – zlaté pásmo
- 2013 – Zahrada písní (Praha) – zlaté pásmo
- 2013 – VIII. Mezinárodní festival adventní a vánoční hudby (Bratislava) – stříbrné pásmo
- 2015 – Mezinárodní festival pro pěvecké sbory a orchestry Slovakia Cantat (Bratislava) – cena Grand Prix

Příloha č. 15

Seznam zájezdů, soutěží a festivalů DPS Da Capo

33. Jsou, jsou na potoce ráčata.

37

ech

falát

Tempo di menuetto. Z Čech

1. Jsou, jsou na po - to - ce
2. Ven, veni, má pa - nen - ko,

1. rá - ča - ta, jsou, jsou na po - to - ce ra - ci: pŕi - jde, me na ně,
2. mo - ťni - čku, veni, veni, má pa - nen - ko, mo - ťnu: a já ti ta - ky

1. vy - be - re - me je, pŕi - jde, me na ně, vy - be - re - me je pŕi - mě - sí - čku v no - ci.
2. ná - ky ty ra - ky, a já ti ta - ky ná - ky ty ra - ky do ku - chy - ně po - ťtu.

1. 2. Ry - by, ry - by, ry - by, rak, rak, rak! u - dě - lá - me my to tak, tak, tak: u - dě - lá - me

Dal Segno.
na ně so - bě sá - ček, u - hldá - me, chy - tí - li se rá - ček.

Dal Segno.

H 6847

J. Malát

Příloha č. 16

Ukázka notového záznamu DPS Da Capo

XVIII